

Magyar Katolikus Püspöki Konferencia
Igazságosabb és testvériesebb világot!
30 év után

MAGYAR KATOLIKUS PÜSPÖKI KONFERENCIA

IGAZSÁGOSABB
ÉS TESTVÉRIESEBB VILÁGOT!
30 ÉV UTÁN

A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia megbízásából
kiadja a Magyar Kurír

© Magyar Katolikus Püspöki Konferencia, 2026

A kiadványt gondozta: Czapkó Mihály
Fotók: Lambert Attila, Merényi Zita

BEVEZETÉS

1. A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia 1996-ban körlevelet adott ki *Igazságosabb és testvériesebb világot!* címmel.¹ Most, harminc évvel később újra szólni szeretnénk minden jóakarátú emberhez, aki felelősséget érez Egyházunk és hazánk jövőjéért, és kész tenni annak megújulásáért. Az Evangélium fényében vizsgáljuk napjaink magyar társadalmát, annak kincseit és sebeit, és keressük a továbbvezető utakat. A körlevél egyes fejezeteit püspöki konferenciánk adott témakörrel foglalkozó bizottságai fogalmazták meg. Sokféle hangon szól ezért ez a körlevél, és meghív minden embert a dialógusra, a közös gondolkodásra és cselekvésre. Nem kész megoldásokat kínálunk, hanem az Evangélium bölcsességét és fényét, alázattal, esendőségünk tudatában.

2. Az elmúlt évtizedek fényében az egyik legfontosabb feladatunk az, hogy tudatosítsuk: az Egyház küldetése az, hogy szabadon, tisztán és bátran az emberi méltóság, az igazságosság és a remény oldalán álljunk. Ehhez különösen nagy szükség van olyan szentségre törekvő életekre, amelyek számára Krisztus „az út, az igazság és az élet” (Jn 14,6). Ennek a mondatnak a „hárm-as-egy” igazságát elsősorban nekünk, hívő embereknek kell elhinnünk, és életünk alapjává tennünk. Nemcsak beszélnünk kell az Istentől jövő igazság útjáról, hanem azon kell járnunk. Nem pusztán szavainkkal kell hirdetnünk az örökkévalóság távlatával bíró életet, hanem következetes és alázatos törekvéssel meg kell élnünk azt. Ahhoz, hogy Isten akarata szerint igazságosabb és testvériesebb világot építhessünk, „a föld sójának és a világ világosságának” (vö. Mt 5,13–14) kell lennünk, vállalva ennek prófétai küldetését is.

3. Körlevelünk mottójául Izajás próféta könyvének egy gyönyörű részletét választottuk. „Törd meg az éhezőnek kenyeredet, és a hajléktalan szegényt fogadd be házádba. Ha mezítelent látsz, öltöztess föl, és ne fordulj el embertársad elől! Akkor majd felragyog világosságod, mint a hajnal, és a rajtad ejtett seb gyorsan beheged. [...] Ha eltávolítod körödből az igát, az ujjal mutogatást és a gonosz beszédet, ha odaadod

az éhezőnek kenyeredet, és jóllakatod az elnyomottat, akkor felragyog a sötétségben világosságod, és homályod déli verőfényre változik. Maga az Úr vezérel szüntelen, s még a kietlen helyeken is felüdít. [...] Újra felépíted az ősi romokat, és helyreállítod a régi nemzedékek építette alapfalakat.” (Iz 58,7–12)

4. Ez a prófétai üzenet arra hív, hogy munkáljuk a társadalmi igazságosságot, tegyünk jót a szegényekkel, és építsük a szeretet civilizációját. Ha ezt képesek vagyunk megtenni, akkor közösségeink megújulhatnak, a nemzet megerősödik, és reménnyel teli jövőnk lesz. Erre a megújulásra, a szeretetben, hitben, emberségben való közös növekedésre hívjuk minden nyitott szívű honfitársunkat.

5. Magunkévá tesszük XIV. Leó pápa gondolatát, aki az emberség értékéről írott *Magnifica humanitas* kezdetű enciklikája elején a bábéli torony, illetve Jeruzsálem fogság utáni újjáépítésének képét állítja szembe (vö. *MH*, 7–10). Jeruzsálem felépítése ugyanis a közös építkezés modellje, ahol mindenki személyes igyekezetére szükség van, szemben a hatalom koncentrációját és az emberi gőgöt kifejező Babel képével. Kísérje Isten áldása mindannyiunk fáradozását egy igazságosabb és testvériesebb közösség építésében!

I.

CSODÁLATOS EMBERSÉGÜNK

6. Az Egyház társadalmi tanításának és a társadalommal folytatott párbeszédének alapja az a természetes ésszel belátható igazság, hogy *az emberi méltóság minden emberi személyt megillet, mert létezésével együtt jár* (vö. DI, 1). A keresztény hívő közösség meggyőződése, hogy ezt a természetes igazságot megerősíti és új összefüggésbe helyezi a kinyilatkoztatás, Isten nekünk adott üzenete, és különösen is Jézus Krisztus, aki „teljesen föltárja az embert az embernek, és megmutatja magasztos hivatását” (GS, 22). Az értékeket kereső emberi *párbeszédben* ezért őszinte nyitottsággal, ugyanakkor az igazság melletti bátor kiállással kívánunk részt venni. „Elkötelezetten közreműködhetünk minden olyan kezdeményezésben, amely igazságosabb világot épít, és másokat is hívhatunk, hogy velünk együtt munkálkodjanak minden ember teljes kibontakozásának előmozdításán” (MH, 2).

7. Az ember nem egy bonyolult gépezet és nem is egy különlegesen fejlett állat. Az emberi személy Isten teremtő szándékának csodája, aki Jézus Krisztusban a feltámadásra és az örökkévalóságra meghívott lény. Az emberi személyt ezért mint Isten képmására alkotott, megismételhetetlen, egyedi létezőt *tisztelet illeti meg a fogantatásától a természetes haláláig*, testi és lelki létében, kultúrájában és személyes történetében egyaránt. A személy méltósága és istenképisége, a család, a tágabb közösséghez való tartozás, az anyanyelv és a kultúra, a spiritualitás és életadó keresztény gyökerek képezik azokat *az értékeket, amelyekre a közös jövőnket építenünk kell*.

II.

A CSALÁD: A SZERETET TŰZHELYE ÉS AZ ÉLET BÖLCSEJE

A CSALÁDBAN MEGÉLT SZERETET

8. Egyházunk szilárd hittel vallja, hogy a család *a társadalom alapvető sejtje*, a kultúra továbbadásának és az ember lelki fejlődésének elsődleges színhelye, amely egy férfi és egy nő élet- és szeretetközösségére épül. A család hivatása, hogy tagjai megtanulják ebben a közösségben a fiatalokról és az idősekről, a betegekről, a hátrányos helyzetűekről és a szegényekről való gondoskodást, valamint az egymás iránti felelősséget. Társadalmunk jövője nagymértékben függ attól, hogy milyen állapotban vannak családjaink, mennyire tudjuk őrizni az emberi személy méltóságát, valamint az élet és a hiteles szeretet kultúráját.

9. *A hívő családok* arra kaptak meghívást, hogy az élő hit és a sugárzó szeretet otthonai legyenek. A szülők szavukkal és példájukkal ültetik el gyermekeik szívébe Krisztus tanítását, segítik növekedésüket a hitben. A családban megélt szeretet és az evangéliumi élet hiteles közeget teremt ahhoz, hogy a fiatalok felkészüljenek életre szóló döntéseik meghozására, felismerjék és elfogadják élethívátásukat: a házasságot és a családalapítást vagy az Istennek szentelt életet a papi és szerzetesi hivatásban, önmagukat mások szolgálatára odaadva.

10. Napjainkban már nem feltételezhetjük, hogy a fiatalok magától értetődő módon felkészítést kapnak a keresztény házasságra a családban vagy a társadalomban. Egyházunk útmutatása szerint korunkban a házasságra való nevelés nem korlátozódhat a néhány alkalomból álló jegyesoktatásra. Szent II. János Pál pápa és Ferenc pápa tanítását követve *a házasságra való felkészítésnek katekumenális szemléletűnek kell lennie,*² és szervesen be kell épülnie a gyermek- és ifjúságpasztorációba. Segítenünk

kell a fiatalokat az emberi érettség, az önismeret, az érzelmi felelősség és a keresztény szeretet útján való növekedésben.

11. Egyre többen *halogatják vagy egyenesen elutasítják a házasságkötést*, és növekszik azok száma is, akik tartós emberi kapcsolatok nélkül élnek. Gyengül a készség az életre szóló elköteleződésre, ami közvetetten az új papi és szerzetesi hivatások számának csökkenésében is megmutatkozik. A rohanó életmód, a túlterheltség, a digitális világ állandó jelenléte és az online tér veszélyei sokszor háttérbe szorítják a személyes találkozások és a családi együttlét meghitt eseményeit. Hisszük, hogy az Evangélium megszenteli és megerősíti a családokat a szeretetben, míg ha eltávolodunk tőle, az számos sérülés forrásává válik életünkben.

12. Az Egyház feladatának tekinti, hogy a házasságot mint szeretet-szövetséget és vonzó életutat mutassa fel, valamint közvetítse a házasság szentségének értékét, az elköteleződés, a hűség és az áldozatvállalás szépségét. Ebben kiemelt szerepük van a szülőknek, a lelkipásztoroknak, a hitoktatóknak és a keresztény pedagógusoknak. Különösen fontosnak tartjuk a fiatal házasok kísérését, *a házasságápolás kultúrájának erősítését* és a konfliktuskezelésben való segítségnyújtást.

13. Fájdalommal látjuk, hogy sok családban meggyengültek a legszemélyesebb kapcsolatok. Bár a *válások* száma az elmúlt évtizedekhez képest valamelyest csökkent, továbbra is sok gyermek nő fel sebzett családi közegben. Tudjuk, hogy a válás milyen súlyos sebeket és tartós traumákat okozhat mindkét fél, különösen pedig a gyermekek életében. Az Egyház feladata, hogy a családok felé a törékenység és a nehézségek idején is kifejezze anyai közelségét. A mi Urunk, Jézus Krisztus azért jött közénk, hogy hordozza gyengeségeinket, mellénk álljon sebzettségünkben, és gyógyulást hozzon számunkra. Közelségünket szeretnénk kifejezni mindazon családok felé, amelyek bármilyen formában hordozzák a törékenység vagy a sebzettség tapasztalatát. Az Egyház küldetése nem az elítélés, hanem az igazság és az irgalom együttes képvisellete. Szeretnénk kijelenteni, hogy senki sincs kizárva az Egyház szeretetéből és szolidaritásából. Ha életállapota fájdalmas módon kizárná is a szentségi életből, az Egyház szeretetének akkor is részese marad.

14. Ezért különösen fontosnak tartjuk a *családközösségek* szerepének növelését. A keresztény közösség küldetése, hogy a családok számára befogadó, támogató és gyógyulást segítő közeget teremtsen. A plébániá-

kon működő családcsoportok, házasközösségek és lelkiismereti mozgalmak segíthetnek abban, hogy a családok a nehézségeikben se maradjanak magukra. Buzdítjuk a lelkipásztorokat és a Krisztus-hívőket ilyen közösségek szervezésére és kísérésére.

15. A *nemi identitással kapcsolatos bizonytalanság* és az azonos neműek iránti vonzódás kérdése a keresztény családok életében is megjelenik. Megértéssel kell fordulnunk mindazon családok irányába, amelyek ezzel a kihívással szembesülnek. Arra bátorítjuk őket, hogy – minden ember méltóságát tiszteletben tartva – az érintett családtagjuk felé türelemmel, irgalommal és szelíd szeretettel forduljanak, miközben hűségesen képviselik Egyházunknak a Szentírás alapján alapuló tanítását. Hisszük, hogy az igazi szeretet a Teremtő Isten rendjében bontakozik ki.

A TISZTASÁG ÉS A SZEKUALITÁS KERESZTÉNY ÉRTELME

16. Korunk antropológiai válságának egyik jele, hogy a szexuális aktus *egyesítő és életadó* dimenzióját gyakran mesterségesen választják el egymástól, ami alapjaiban sérti az emberi személy belső egységét és méltóságát. Ez a szemlélet az emberi testet könnyen az önzés eszközévé alacsonyítja, miközben háttérbe szorul a szeretet, a felelősség, az áldozatvállalás, az együttérzés és az önátadás dimenziója. Az online elérhető pornográf tartalmak széles körű jelenléte súlyosan érintheti különösen a fiatalok érzelmvilágát és az emberi személyről alkotott képét, az emberi személyt pusztán élvezeti tárggyá fokozva le. Az intimitás sérülése, valamint a férfi és a nő kapcsolatának tárgyiasítása sok esetben hozzájárulhat a házastársi kapcsolatok sérüléséhez és felbomlásához.

17. Az Egyház e kihívásra az állapotbeli *tisztaság* erényének felmutatásával válaszol, amely nem korlát, hanem a szeretet szabadságának kifejeződése. Képessé teszi az embert arra, hogy ne eszközként tekintsen a másikra, hanem ajándékként fogadja. A tisztaság pozitív és átfogó emberkép megnyilvánulása, a szexualitás harmonikus integrálása az ember személyiségébe. Annak a belső egységnek a jele, amelyben a testi és lelki valóság összhangba kerül, és az ember szívével, értelmével és testével is ugyanazt az igazságot fejezi ki.

18. A tisztaság megőrzése egyaránt fontos a házasság előtt és a házasságban, akár csak a hűség. A szexualitás valódi értelme a *teljes önjárandé-*

kozásban rejlik, amely a maga teljességében az élethosszig tartó házastársi szövetség biztonságában és igazságában bontakozhat ki. A szexualitás megélésének más formái nem valósítják meg az egymás iránti teljes elkötelezettséget és önátadást. Az Egyház kiemelten fontos feladatának tekinti, hogy a fiatalok számára hiteles módon mutassa fel ezeket az értékeket, segítve őket azok megélésében, valamint abban, hogy érett, felelősségteljes módon kapcsolódjanak egymáshoz.

CSALÁDTERVEZÉS ÉS GYERMEKVÁLLALÁS

19. Hazánkban *a gyermekvállalási kedv csökkenésében nemcsak gazdasági tényezők* játszanak szerepet, hanem a jövőbe vetett bizalom megrendülése, az emberi kapcsolatok törékenysége és az elköteleződéstől való félelem is. A családpolitika ösztönző hatása nem elhanyagolható, de önmagában nem elegendő. Tapasztaljuk, hogy a családokat érintő kedvezőtlen társadalmi és gazdasági változások jelentősen ronthatnak a helyzeten, azonban gyakran a támogató intézkedések sem érik el a várt eredményt. Ezért különösen fontos a családbarát szemlélet erősítése, az élő közösségek támogatása és a hitből fakadó remény ébrentartása. Az isteni gondviselésbe vetett bizalom, a házasság keresztény etika szerinti megélése, valamint a szülői szerepek közösségi és társadalmi megerősítése – különösen az egyházi közösségek által – pozitív hatással lehet a gyermekvállalásra és a családok stabilitására.

20. *A gyermektelenség* korunk egyik súlyos és sokak által megtapasztalt problémája. Az Egészségügyi Világszervezet adatai szerint minden hatodik ember érintett a meddőség valamilyen formájában, Magyarországon pedig becslések szerint kétszázezer pár küzd ezzel a nehézséggel.³ A háttérben a késői gyermekvállalás mellett különböző szervi elváltozások és betegségek is állhatnak, ezért ezek alapos kivizsgálása és gyógyítása elsődleges fontosságú.

21. *A lombikeljárás (IVF)* számos etikai problémát is felvet. Az eljárás sajnos teret ad az embriók közötti szelektálásnak, illetve kockázatokkal járhat az anya és a gyermek egészségére nézve is. Ugyancsak elutasítandó az idegen ivarsejtek felhasználása és a béranyaság. Ugyanakkor fontos hangsúlyoznunk, hogy akár természetes, akár mesterséges úton indul

el egy emberi élet, minden megszületett gyermek egyformán értékes, és mindegyikük Isten ajándéka.

22. A *reproduktív helyreállító orvoslás* (RRM) módszerei – köztük a Magyarországon is elérhető FEMM Health, a NaPro Technológia és a NeoFertility⁴ orvosi protokolljai – a szervezet egészséges működésének helyreállítására törekszenek, elősegítve ezzel a természetes fogantatást. Az eddigi tapasztalatok szerint a párok mintegy negyven százalékánál jelentett valódi segítséget a természetes fogantatásban⁵, ami jelentős mértékben meghaladja a mesterséges módszerek eredményeit.

23. Egyetlen házaspárnak sem kell magányosan végigjárnia ezt az utat. Plébániai közösségeinknek az elfogadás, valamint az orvosi, lelki és pszichológiai segítségnyújtásról szóló hiteles tájékoztatás helyeinek kell lenniük. Bízunk a Teremtőben! Isten terve akkor is kiteljesedhet a házaspárok életében, ha *a termékenység nem biológiai, hanem lelki módon*, az önjándékozás különféle formáiban bontakozik ki: a közösség szolgálatában vagy akár az örökbefogadás nagylelkű vállalásában.

AZ EMBERI ÉLET VÉDELME ÉS MÉLTÓSÁGA

24. Az Egyház tanítása összhangban áll a természettudományok álláspontjával, amely szerint az emberi élet *a fogantatással kezdődik és a természetes haláláig tart*. A társadalom békés működésének alapja az emberi méltóság feltétlen tisztelete. Egyetlen ember sem dönthet arról, hogy ki méltó az életre, és ki nem. A technológiai fejlődés korában különösen fontos felismernünk azokat az erkölcsi határokat, amelyek az ember személyének méltóságát védik.

25. Az *abortusz* közvetlenül egy emberi élet kioltására irányul, ugyanakkor az emberi méltóságot is sérti, ha az emberi életet árucikként kezelik, amely igény szerint megszerezhető vagy eldobható. Ezeken túl más, közvetett veszélyeket is hordoz: a lehetséges egészségügyi következmények mellett jelentősen növeli a mentális problémák kialakulásának kockázatát is, illetve gyakran vezet a párkapcsolat megromlásához, sőt, hatással van az érintett nő családi és más emberi kapcsolataira, beleértve az istenkapcsolatát, így a lelki életét is.

26. Új és aggasztó jelenséggént szólnunk kell a *kémiai terhességmegszakítás* gyakorlatáról is. Bár Magyarországon jelenleg hivatalosan nem

alkalmazzák az abortusztablettát, interneten keresztül és postai úton már nálunk is hozzáférhető. A terhességmegszakítás ezen formája sok esetben orvosi felügyelet nélkül történik, ami súlyos egészségügyi kockázatokat is hordoz, és szövődményekkel járhat. Emellett különösen nagy lelki terhet jelent az érintett nő számára, hiszen a folyamat közvetlenebb átélése, a magzat látványa, valamint az otthonhoz kötődő traumatikus emlékek hosszú távú pszichés sebeket hagynak maguk után. Ráadásul ezekben az esetekben gyakran nincs lehetőség a magzat korának pontos megállapítására, a méhen kívüli terhesség kizárására, illetve annak felismerésére sem, ha a terhesség hátterében kényszer, kapcsolati erőszak, szexuális kizsákmányolás vagy emberkereskedelem áll.

27. Az emberi méltóság elleni súlyos bűn az *erőszak* minden formája, így a háborúk, az emberkereskedelem, a prostitúció, valamint a dolgozók kizsákmányolása vagy veszélyeztetése is. Nem tekinthetünk ezekre a jelenségekre úgy, mintha tőlünk függetlenül, világunk peremén jelennének csak meg. Az ilyen bűnök következményei számtalan emberi életet törtek ketté vagy sebeztek meg, ugyanakkor hisszük és tapasztaljuk, hogy ezek a sebek az Úrral való találkozás helyeivé is válhatnak, aki visszaadja nekünk az élet reményét.

28. Az Egyház továbbra is azt vallja, hogy a *krízishelyzetbe került várandós édesanyákat* nem szabad magukra hagyni, hanem szeretettel, együttérzéssel és konkrét segítséggel támogatást kell kapniuk a családjuk, az emberi közösségek és szükség esetén akár örökbefogadó családok részéről is. Az élet védelme és az édesanyákról való felelős gondoskodás elválaszthatatlan egymástól. Fontos cél, hogy minden gyermek élete a fogantatás pillanatától kezdve védelmet élvezzen, és minden megfogant élet megszülethessen. Ez mindannyiunk közös felelőssége.

29. Ahogyan az éppen megfogant ember, úgy az *idős, beteg, fogyatékos-sággal élő vagy haldokló* ember méltósága sem csökken a kiszolgáltatottsága miatt. Életének utolsó szakasza különösen is igényli a szeretetteljes jelenlétet, a gondoskodást és a reményt.

30. A legtöbb ember a halálhoz vezető utat saját otthonában, családjáé és szerettei körében szeretné végigjárni. Ha azonban az idős vagy beteg ember állapota intézményi ellátást tesz szükségessé, akkor a fájdalom enyhítésével, a gondos ápolással és az *együttérző jelenléttel* csökkenthető

a magány és a szenvedés – anélkül, hogy a halál idejét mesterségesen siettetnénk vagy indokolatlanul késleltetnénk.

31. Az önrendelkezésre és a szabadságra hivatkozva *az élet* külső segítségével történő *önhatalmú befejezése* nem tekinthető méltóságteljes búcsúnak az élettől és szereteteinktől. Erkölcsileg ugyanakkor elfogadható lehet *az aránytalan vagy haszontalan kezelések visszautasítása*. Súlyos és gyógyíthatatlan betegségben eljuthatunk arra a pontra, amikor már nem kívánunk további, a gyógyításra irányuló orvosi kezelést igénybe venni, mert az csak a szenvedés meghosszabbítását jelentené; ilyenkor lehetőség van a kezelés visszautasítására. Az életfenntartó vagy életmentő beavatkozásról való lemondás az élet természetes befejezésének elfogadását jelentheti.

32. Az Egyház fontosnak tartja az *idősgondozás*, a gerontológiai ellátás, valamint az otthoni gondozás és ápolás megfelelő támogatását, hogy az idős és beteg emberek méltóságukhoz illő gondoskodásban részesülhessenek. Különösen fontosnak tartjuk a *hospice-szemlélet* és a palliatív ellátás megerősítését, hogy a súlyos betegek megfelelő fájdalomcsillapításban, lelki támogatásban és emberséges gondoskodásban részesülhessenek. A haldokló ember ne a magányt, hanem a szeretetet és az emberi közelséget tapasztalhassa meg.

TÁRSADALMUNK TESTI ÉS LELKI EGÉSZSÉGE

33. A teljes egészség a természettel, önmagunkkal, embertársainkkal és Istennel megélt harmonikus és szeretetteljes kapcsolatban bontakozik ki. Ez a keresztény ember életének mély és valóságos vágya, még ha a jelentőségét nem is tudatosítjuk eléggé a mindennapokban. A magyar emberek születéskor várható élettartama 1990 óta összességében számottevően nőtt⁶, ugyanakkor még mindig nem éri el a környező országok adatait. Az elmaradás különösen az időskori halálozás mutatóiban érzékelhető⁷, miközben a fiatalabb és középkorú generációk esetében öröndetes javulás figyelhető meg. Egyre többen törekednek az egészséges életmódra. Ugyanakkor még mindig sokan élnek önpusztító módon. A *függőségek* és az *életmóddal összefüggő krónikus betegségek* tekintetében hazánk mutatói Európában a legkedvezőtlenebbek között vannak.⁸ Számos súlyos megbetegedés hátterében elsősorban környezeti és életmódbeli tényezők állnak.

34. Mivel egészségünket életmódunk és környezetünk állapota is jelentősen befolyásolja, közös felelősségünk az ez irányú példamutatás és cselekvés. A szolidaritáson, esélyegyenlőségen és *társadalombiztosításon* alapuló egészségügyi rendszer mellett kiállva és annak működésében részt vállalva minden ember egészséghez való jogát és ennek megvalósulását képviseljük. Egyházunk különleges küldetése, hogy enyhítsük az elesettek, a betegek és a haldoklók szenvedését, valamint közvetítsük nekik Krisztus kegyelmét.

35. A Covid-járvány nemcsak az iskolás fiatalok életére volt radikális hatással, hanem nyilvánvalóan átalakította a munkavégzés bizonyos formáit is, sőt, egyes felmérések szerint a mai napig súlyos bizalmi válságot okozott az idősek, egyedülállók, betegségekre hajlamosak körében. A válság kiemelten érintette az iskolákat, próbára tette a tanárok és diákok személyes kapcsolatát, sok fiatalban a kudarc és a szorongás, az elszakítotttság és a szinte elviselhetetlen magány emlékét hagyta. A tömeges visszahúzódas más országokban is jellemzi az időseket. Ez csak részben orvosolható a kapcsolattartás digitális formáival. A testi higiéne és a tudatosan egészséges életmód kulturális támogatása mellett mindent meg kell tenni azért, hogy senki ne maradjon magára, éltető emberi kapcsolatok nélkül.

36. Különösen nagy kihívást jelent napjainkban a gyermekek és fiatalok túlzott képernyőhasználat, az *online függőség*, az internetes zaklatás és a digitális világ identitástorzító hatása. Sok gyermek napi több órát tölt a képernyő előtt, ami háttérbe szorítja életében az emberi kapcsolatokat, a mozgást, a csendet, az imádságot és a valós közösségi élményeket. Az online tér emellett riasztó módon a gyermekek bántalmazásának és kizsákmányolásának is színterévé vált, miközben ezek a veszélyek a családi és társadalmi kapcsolatokban is jelen vannak. Ha eltűnik a valódi világ szépségére való rácsodálkozás és az abból fakadó életöröm, akkor a családban és az Istenben megélt szeretetteljes harmónia is nehezen valósulhat meg. Éppen ezért a gyermekvédelem egyik legalapvetőbb feladata a családok megerősítése és támogatása.

GYERMEKVÉDELEM

37. A Katolikus Egyház a gyermekek védelmét *kiemelt erkölcsi és társadalmi felelősségnek* tekinti. A gyermekek védelme és a családok támogatása az alapvető közzót szolgálja, amelynek előmozdítása közös társadalmi

felelősségünk. A gyermekvédelem ma nem pusztán intézményi vagy jogi kérdés, hanem közös erkölcsi kötelességünk, amelyből az Egyháznak, a családoknak és a társadalom minden tagjának ki kell vennie a részét, és amely világos erkölcsi normákat, megfelelő védelmet, arányos szabályozást és következetes felelősségvállalást kíván. A gyermekvédelem csak az emberi méltóság sérthetetlenségének elfogadásával együtt valósítható meg. A gyermekek fokozott védelme mellett nem feledkezhetünk meg a sérülékeny felnőttekről és minden ember méltóságának biztosításáról sem.

38. Ezért törekednünk kell arra, hogy *a társadalom egészében erősödjön a gyermekek iránti felelősség és a gyermekek védelme iránti érzékenység*. A gyermekek számára továbbra is a szeretetteljes és biztonságos családi közeg jelenti az alapvető védelmet. Ugyanakkor nélkülözhetetlen az oktatási, szociális, egészségügyi és egyházi szereplők együttműködése is, különösen a veszélyeztetett helyzetben élő gyermekek támogatásában és védelmében.⁹

39. Kiemelt figyelmet igényel a *gyermekek által fogyasztott médiatartalmak és az őket érő digitális hatások* kérdése. A káros szexuális, erőszakos vagy életkornak nem megfelelő tartalmak valós veszélyt jelentenek a gyermekek mentális fejlődésére. A digitális platformok és médiaszolgáltatók felelősségét sem hagyhatjuk figyelmen kívül a gyermekek védelmében. Világos, érvényesíthető szabályozásra és következetes fellépésre van szükség a gyermekvédelmi szempontoknak megfelelően.

40. A gyermekvédelmi rendszer alapellátást nyújtó intézményeinek és a jelzőrendszer tagjainak kiemelt szerepük van abban, hogy a veszélyeztetettségre időben fény derüljön. Az észlelés, a felelős jelzés és a különböző segítő hivatások együttműködése elengedhetetlen. Ezért szükséges egy összehangoltan működő, *egymásra épülő elemekből álló segítő háló* kialakítása, amelyben minden résztvevő a közjó szolgálatában munkálkodik.

41. Különös figyelmet igényelnek azok a gyermekek, akik *szakellátásban nevelkednek*. Életüket gyakran nehezítik a múltból fakadó traumák és sérülések, amelyek gyógyítása türelmet, szakértelmet és irgalmas jelenlétet kíván. Feladatunk, hogy segítsük őket emberi méltóságuk megerősítésében, és abban, hogy teljesen be tudjanak illeszkedni a társadalomba.

42. A gyermek kiszolgáltatottsága és sérülékenysége nem csökkenti méltóságát, hiszen az nem az önrendelkezés mértékéből, hanem a pusztá létezésből és az Isten képmására teremtettségéből fakad. Az egyik leg-

súlyosabb visszaélés a *szexuális bántalmazás*, amely mélyen sérti az áldozat integritását és emberi méltóságát, súlyos támadást jelent a személye ellen. Ugyanez mondható el a szegénységről és a kiszolgáltatottságról, az online bántalmazásról, a szexuális tartalmaknak való korai kitettségéről, valamint a gyermekek eszközzé tételéről is. A gyermekek védelmének szempontjait a digitális térben, az információs környezetben és a mesterséges intelligencia által formált világban is érvényesíteni kell.

43. Kijelentjük, hogy mindenütt, különösen pedig az *Egyházban* elfogadhatatlannak tartjuk a kiskorúak bántalmazásának és a sérelmükre elkövetett szexuális visszaélések minden formáját, azokkal szemben minden lehetséges eszközzel fellépünk. Mély fájdalommal és együttérzéssel fordulunk mindazok felé, akik gyermekkorukban egyházi személyek részéről szenvedtek el súlyos bántalmazást. *Az ő nevükben is kérjük az áldozatok és hozzátartozóik bocsánatát.* Bocsánatot kérünk azon egyházi vezetők nevében is, akik nem tettek meg minden lehetséges lépést azért, hogy ezek a bántalmazások ne történhessenek meg. Imádkozunk ezen cselekedetek áldozatainak lelki békéjéért, a sebek begyógyulásáért, és Egyházunk rendelkezéseit követve törekszünk az ilyen esetek felderítésére és megelőzésére.¹⁰

III.

EGY IGAZSÁGOSABB ÉS EMBERSÉGESEBB GAZDASÁGÉRT

AZ ELMÚLT 30 ÉV EREDMÉNYEI ÉS HIÁNYOSSÁGAI

44. Hazánknak az *1989-es fordulat* után súlyos gazdasági nehézségekkel kellett szembenéznie. A szocializmus éveiben kialakított, a tervgazdaságra és a nehéziparra épülő rendszer a nyugati típusú piacgazdaságban már nem volt versenyképes. Néhány év alatt emberek százezrei veszítették el a munkahelyüket, sokan váltak hajléktalanná. A kilencvenes évek közepén a gazdasági nehézségek kezelésére jelentős kiigazító intézkedésekre került sor, amelyek társadalmi terhei sokakat érintettek. Az 1996-os püspökkari körlevél ebben a sokak számára rendkívül nehéz időszakban emelt szót egy igazságosabb, testvériesebb világért.

45. Azóta Magyarország gazdasági és társadalmi téren jelentős változásokon ment keresztül, és sok területen számottevő fejlődés következett be. A GDP az 1996-os évhez képest közel megduplázódott.¹¹ Az átlagos reáljövedelem harminc év alatt körülbelül 2,3-szorosára növekedett.¹² A *foglalkoztatottság* az utóbbi évtizedekben jelentősen bővült, és a megváltozott munkaképességű emberek foglalkoztatásában is számottevő növekedés történt.¹³ Az utóbbi másfél évtizedben – szektoronként eltérő mértékben – a magyar tulajdonú vállalatok aránya 5–15 százalékkal nőtt a magyar gazdaságban.

46. Ugyanakkor a gazdasági nehézségek és a *súlyos egyenlőtlenségek* továbbra is jelen vannak a magyar társadalomban. Különösen is bántó a *leggazdagabb réteg sok esetben fényűző életmódja*.

47. A munkanélküliségi ráta az észak-magyarországi és az észak-alföldi régióban még most is kétszerese a főváros és Pest megye adatainak. A dél-dunántúli régió a harmadik térség, ahol kiugró a munkanélküliség¹⁴ és a szegénység mértéke¹⁵. Nagyvárosainkban és a határközeli

aprófalvakban is kialakultak rendkívül szegény városrészek és területek. Magyarországon ma is körülbelül 200 ezer gyermek¹⁶ nő fel súlyos anyagi hátrányban, nélkülözésben, túlnyomó többségük a roma kisebbséghez tartozik. Felzárkózásuk ügye mindannyiunk közös felelőssége.

48. Egy magyar munkavállaló sok európai uniós országban hazai jövedelmének könnyen a többszörösét is megkeresheti. Ez is hozzájárulhat ahhoz, hogy sok fiatal külföldön keresi a boldogulás lehetőségét. A KSH adatai szerint 2025-ben 39 650 honfitársunk hagyta el az országot, ugyanakkor 31 700 Magyarországon született személy visszatért hazánkba, valamint 10 100 külföldön született bevándorló is érkezett hozzánk.¹⁷

49. 2008 óta *nem emelkedett a gyes és a minimálnyugdíj összege*, így igen sok hazai család és idős ember él a szegénységi küszöb, a *fogyatékos-sággal élők* és szüleik 75 százaléka pedig a relatív szegénységi küszöb alatt. *Az egyszülős családok* jelentős része is komoly anyagi gondokkal küzd.¹⁸ A saját jogú nyugdíjasok körülbelül egynegyede, mintegy 544 ezer idős ember kap havi 160 000 forintnál kevesebb nyugdíjat.¹⁹ *A devizahitelesek és a díjhátralékosok* egy jelentős része pedig még nem tudta az irreálisan magas kamatok miatti tartozását visszafizetni. *A szociális területen dolgozók* bére számottevően elmarad az országos átlagbértől.

50. Mintegy másfél millió ember küzd valamilyen *mentális zavarral* (depresszió, bipoláris zavar, skizofrénia stb.),²⁰ sokan közülük a hajléktalan-ellátás intézményeiben kapnak gondozást. Többen pedig betegségtudat híján a legalapvetőbb szakmai segítségnyújtást is nélkülözve, egyszerűen betegségük következtében egy kivetett, bolyongó létezésre vannak ítélve.

51. Magyarországon az elmúlt évtizedekben a *korruptió* erősen jelen volt a gazdasági életben, amely nem csupán a megvesztegetéshez hasonló jogellenes cselekményeket jelenti, hanem a közjával össze nem egyeztethető, átláthatatlan és tisztességtelen befolyásgyakorlás formáit is magában foglalhatja. Az Egyház tanítása a demokratikus rendszerek legsúlyosabb torzulásai között tartja számon a politikai korrupciót (vö. *Az Egyház társadalmi tanításának kompendiuma*, 411). A Katolikus Egyház fontosnak tartja a *korruptió minden formájának elutasítását*, valamint az átláthatóság és a tisztesség érvényesülését a gazdasági életben.

„TÖRD MEG AZ ÉHEZŐNEK KENYEREDET!”

52. A körlevelünk mottójaként választott bibliai szakaszban ezt olvassuk: „Törd meg az éhezők kenyeredet, és a hajléktalan szegényt fogadd be házádba. Ha mezítelent látsz, öltöztess föl, és ne fordulj el embertársad elől! Akkor majd felragyog világosságod, mint a hajnal, és a rajtad ejtett seb gyorsan beheged. [...] Újra felépíted az ősi romokat, és helyreállítod a régi nemzedékek építette alapfalakat.” (Iz 58,7–12) A Szentírás arra figyelmeztet, hogy igazságosság nélkül, a szegények iránti kitüntetett szeretet nélkül nincs életerős és boldog társadalom. Jézus arra szólítja fel a gazdag ifjút, hogy javait ossza meg a szegényekkel (vö. Mk 10,21).

53. A Katolikus Egyház ezért azt vallja, hogy „a termelés végső rendeltetése nem pusztán a termékek halmozása, nem is a nyereség vagy a hatalom, hanem az ember szolgálata” (GS, 64). *A gazdasági tevékenység végső célja nem önmagában a haszon* kell hogy legyen, hanem az ember, mégpedig minden ember és a teljes ember (test és lélek) kibontakozása, kiteljesedése. XVI. Benedek pápa 2012-ben egy idősök otthonában tett látogatása során úgy fogalmazott, hogy „egy társadalom minősége, mondhatni egy civilizáció minősége azon múlik, hogy miként bánnak az idősökkel”.²¹

EGY TESTVÉRIESEBB VILÁG FELÉ

54. A gazdasági élet területén a mai magyar társadalom legfontosabb kihívása a *leszakadó néprétegek* esélyeinek erősítése. Elengedhetetlenül fontos minőségi oktatást biztosítani a legszegényebb településeken felnövő gyerekek számára is. Elérhető munkalehetőségeket kell biztosítani az ország leszakadó kistérségeiben is. Elfogadhatatlan, hogy gyermekek százezrei nőnek fel úgy, hogy nélkülözik a szükséges anyagi javakat, a megfelelő iskolát és az iskola elvégzése után a munkához jutás lehetőségét.

55. A *roma honfitársaink* jelenléte nem probléma, hanem mindenekelőtt lehetőség. Család- és gyermekszeretetük, érzelmegazdagságuk, a zenében és a táncban megnyilvánuló tehetségük, istenközeliségük mind-mind olyan érték, amely nemzetünk egészét gazdagíthatja. A hazánk előtt álló egyik legfőbb feladat az ő felzárkózásuk, beilleszkedésük elősegítése.

56. A *Katolikus Egyház* és más keresztény felekezetek saját küldetésükből fakadóan részt vállalnak a *szegénység enyhítése és a társadalmi felzárkóztatás szolgálatában*. Egyházunk jelentős számú olyan iskolát tart fenn, ahol a tanulók nagy része hátrányos helyzetű. Közel száz helyszínen (tanodákban és nyitott házakban) biztosítunk tanulási lehetőséget és szabadidős tevékenységet a legszegényebbek számára.

57. Az európai integráció fenntartása mellett fontos a magyar tulajdonú vállalkozások átlátható és arányos erősítése, az ország önálló termőföld-, víz- és energiagazdálkodásának biztosítása.

58. Sürgető feladat az *idősothonok és a pszichiátriai otthonok létszám-bővítése* is. Az egyházak ezeken a területeken is felajánlják együttműködésüket, szolgálatukat. Fontosnak tartjuk, hogy a pszichiátriai segítségre szoruló emberek megfelelő és hozzáférhető ellátásban részesülhessenek.

59. Fontos támogatni a rugalmas munkaszervezést a *kisgyermeket nevelő szülők* számára.

60. Mindenkit bátorítunk, hogy *merjünk egymás felé fordulni*. Egy figyelmes szóval, egy gesztussal, a jelenlét felajánlásával többet adhatunk egymásnak, mint gondolnánk. Különösen is figyeljünk azokra, akiket az Úr ránk bízott. Az Egyház ezen az úton szeretne mindenki mellett ott lenni: meghallgatni, kísérni, erőt adni, együtt keresni Isten akaratát. Hívunk mindenkit: tartson velünk ezen az úton!

IV.

OKTATÁS, NEVELÉS, KULTÚRA

61. A gyermekre az emberiség történetében sokáig nem tekintettek teljes értékű egyénként. A nyugati kultúra – nem utolsósorban a kereszténység hatására – döntő fejlődésen ment át e tekintetben. A pszichológia és más humán tudományok a korábbi tapasztalatoknál pontosabban írták le a gyermekkor jelentőségét és hatását az egész emberi életre. Izajás próféta bevezető mondataira visszautalva sajnos túlzás lenne azt mondanunk, hogy a magyar társadalomban már nincsenek szegény, nem megfelelő ruházatú, peremre szorult vagy kiközösített gyermekek. Jézus tanítása és példája (vö. Mk 10,13–16) arra emlékeztet, hogy egyfelől tennünk kell a gyermekek fejlődéséért, másfelől hagynunk kell, hogy nyitottságuk, „lelki szegénységük” minket is tanítson.

62. A nevelés és az oktatás az ember formálásának meghatározó területe, amely a hagyományok és értékek átadására, valamint az emberi méltóság, szeretet és igazságosság kibontakoztatására törekszik. Az Egyház tanítása szerint a nevelés nem csupán a tudás átadása, hanem a személyiség, a személy hitének és kultúrájának egységes fejlesztése. A nevelésnek a teljes ember fejlesztése a feladata, beleértve a testi, lelki, intellektuális, erkölcsi és közösségi dimenziókat. A gyermek nevelése a szülők joga és kötelessége. A szülőket elsőbbségi jog illeti meg annak megválasztásában, hogy gyermekeiknek milyen oktatást kívánnak adni (vö. GE, 6.).

AZ OKTATÁS AKTUÁLIS HELYZETE

63. Mielőtt a hit kultúrateremtő erejéről vagy az Egyház üdvösségközvetítő szerepéről beszelnénk, *szembe kell néznünk a valósággal*. Korunk oktatási rendszerei szerte Európában, így Magyarországon is drámai kihívásokkal szembesülnek: demográfiai változásokkal, kulturális bizonytalansággal, a fiatalok identitásválságával, a súlyos pedagógushiánnyal és az ebből fakadó mindennapos küzdelmekkel. A szülők döntésének

megfelelően az egyházi iskolák az elmúlt évtizedekben jelentős és gyors növekedésen mentek keresztül, ám ez a mennyiségi gyarapodás nem hozta magával a fiatalok személyes vallási kötődésének növekedését. Újabb feszültségeket hozott felszínre: miközben az intézményrendszer bővül, a fiatalok személyes vallási kötődése soha nem látott mértékben gyengül, és a társadalmi különbségek az oktatáson belül is egyre élesebbé váltak.

64. Egy társadalom legalapvetőbb feladatai közé tartozik, hogy a gyermekek számára a lehető legjobb oktatást és nevelést biztosítsa. Minden erőfeszítést meg kell tenni azért, hogy a legszegényebb családok gyermekei is minőségi oktatáshoz jussanak. A hátrányos és a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek aránya Magyarországon megyénként nagy eltéréseket mutat. Amíg például Győr-Moson-Sopron megyében 1,3% (az általános iskolás gyermekeket tekintve), addig Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 32,4%, Borsod-Abaúj-Zemplén megyében pedig 34,8%. Országos átlagban a tankerületi fenntartású (azaz állami) általános iskolákban a hátrányos és a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek aránya 13,1%, a római katolikus egyházmegyéek által fenntartott iskolákban 9,1%, a görögkatolikus egyház iskoláiban 14,1%, a református iskolákban 7,3%, az evangélikus iskolákban 2,9%, a szerzetesi iskolákban 3,2%. Azon iskolák aránya, ahol egyetlen hátrányos helyzetű gyermek sem tanul, a tankerületi iskolák esetében 61%, a katolikus egyházmegyéek által fenntartott iskolákban 69,7%.²² Az egyházak – miközben a nemzet jövője szempontjából kulcsfontosságú tehetséggondozás feladatát is ellátják – fontos küldetésüknek tartják és igen magas minőségben végzik a felzárkóztatás, az integráció szolgálatát is.

65. Magyarország mindenkori kormánya elismeri az egyházak jogát iskolák fenntartásához. Az iskolafenntartó katolikus egyházmegyéek és szerzetesrendek a közfeladatot ellátó intézmények szektorsemleges finanszírozásának elve alapján állami normatívát kapnak. Ez megfelel az ellátott közfeladatnak. A normatív támogatások a gyermekek és a fenntartott intézmények javát szolgálják. Az egyházi fenntartók a törvényi előírások szerint erre a célra használják fel azokat, és a továbbiakban is így kívánnak eljárni.

66. Maga a nevelt gyermek pszichoszociális fejlődése is radikálisan megváltozott, mivel mindennapjait egyre inkább a digitális világ térnyerése határozza meg, ami figyelemzavart, valamint elköteleződési és kapcsolati problémákat generál. A mai magyar oktatási rendszer történelmi és kul-

turális sajátossága, hogy egyfajta *hibaközpontú logikára* épül. A magyar közoktatásban és a standardizált mérések világában fennállhat annak a veszélye, hogy a diák személyisége és fejlődése háttérbe szorul a teljesítmény és a hibák elkerülésének szempontjai mögött. Fontos ezért, hogy az oktatásban a *mérhető teljesítmény* mellett a gyermek személyiségének, fejlődésének és közösségi beilleszkedésének szempontjai is megfelelő súlyt kapjanak.

KULTURÁLIS VÁLTOZÁSOK ÉS A HIT ÁTADÁSA

67. A kultúrateremtés a nevelés egyik legfontosabb célja, hiszen a keresztény értékek révén a társadalom megújulását és az emberi méltóság kiteljesedését szolgálja. A *21. századi kulturális közeg széttartó és töredezett*. Napjainkban a nevelés nem világosan elhatárolható „területeken”, hanem különféle hatások folyton változó, organikus hálózatában zajlik. Ebben a hálózatban a kultúra nem csupán egy passzív közeg, amelyet áthat a hit, hanem egy rendkívüli erejű nevelőerő és versenytárs. Az online tömegkultúra (a közösségi média, az influenszerek világa) a domináns a lokális kultúrával szemben. A nyelvhasználat, a közbeszéd minősége drasztikusan megváltozott, miközben a vallás és a mindennapi kultúra élesen elvált egymástól. A digitális térben megvalósuló informális tanulás és a kortárs-csoportok hatása sokszor nagyságrendekkel felülmúlja a frontális, iskolai oktatását. A katolikus oktatásnak fel kell ismernie, hogy ez az új, digitális élettér nem iktatható ki és nem kezelhető csupán technikai problémaként; ez a diákok elsődleges otthona, amelyet meg kell értenünk ahhoz, hogy párbeszédet tudjunk folytatni velük.

68. Korunkat a hatékonyság és a gyorsaság eszménye uralja, ami arra ösztönöz, hogy felgyorsítsunk minden nehézkes vagy lassú folyamatot a digitalizáció segítségével. Ennek a tendenciának a hatására észrevétlenül személyes emberi kapcsolatainkat is hajlamosak vagyunk másra bízni vagy automatizálni. A pedagógusok nap mint nap szembesülnek ezzel az egész civilizációnkat érintő válsággal. Ez a probléma a biológiai érés természetes lassúsága és a digitális világ felgyorsult tempója közötti drámai konfliktusból fakad. A fiatalok ma azzal a frusztráló tapasztalattal küzdenek, hogy a felnőtté válás és a felelősségvállalás megtanulása *nem gyorsítható fel*. A nevelésből nem tűnhet el a személyes jelenlét. Ha min-

dent az automatizálás és a pusztá hasznalapú megítélés határoz meg, az emberi létezés legértékesebb, megismételhetetlen része vész el. A nevelés igazi lényege ugyanis pontosan a mélyen személyes, emberi kapcsolat.

69. A hit átadása eddig nem ismert, súlyos nehézségekkel szembesült. Ennek okai a fent leírt antropológiai és kulturális változásokban, a digitalizáció okozta figyelemhiányban és a felgyorsult létben keresendők. Éles különbséget kell tennünk a pusztán lexikális tudást adó „iskolai hitoktatás” és az „élő hit felébresztése” között. A hitoktatás csak akkor lehet sikeres, ha képes válaszolni *a diákok valódi kérdéseire*, és ha a kinyilatkoztatás igazsága megtapasztalható, vonzó, személyes példákban és élő közösségekben ölt testet.

AZ EGYHÁZ KÜLDETÉSE, JÖVŐBELI KIHÍVÁSOK

70. Mindezekre a kihívásokra a katolikus oktatás nem válaszolhat csupán módszertani újításokkal. Vissza kell találnunk az iskola eredeti feladatához, hiszen *az iskola nem csupán intézmény, hanem küldetés*, amely három alapvető pillérre épül: a személy méltóságára, a közösség valóságára és a remény szolgálatára.

71. A katolikus iskola egy *sajátos emberképre* épül: alapja az a meggyőződés, hogy minden személy Isten képmására teremtet, megismételhetetlen egyéniség, nem csupán mérhető teljesítmény, adat vagy humán erőforrás. A katolikus nevelés célja a teljes ember formálása, az identitás, a szabadság, a felelősség és a közösségi elkötelezettség kibontakoztatása. A nevelés során a fiatalokban megszületik a hit, a remény, a szeretet, az igazságosság, a szolidaritás és a szolgálat. Megerősödik bennük a fölismerés, hogy saját életük értékes, és képesek aktívan hozzájárulni a társadalom fejlődéséhez. Az emberkép megerősítése a nevelés legfontosabb feladata, mivel az a személyes és közösségi élet minőségét is meghatározza. Az egészséges család gyermekközpontúsága, ahol a kisebbet támogatják a fejlődésben, megerősítik értékeiben és bátorítják nehézségei közepette, mintát jelent a katolikus iskola számára is.

72. A katolikus iskola nem csupán oktatási szolgáltató, hanem kapcsolati tér, ahol a közösségi létnek gyógyító ereje van, mivel a nevelés lényegében *kapcsolati történés*. Az ember ugyanis nem csupán egyén, hanem alapvetően nyitott, a másik felé forduló személy. Az oktatás és a nevelés

az intézményeinkben nem merülhet ki a tudás egyirányú átadásában, hiszen a közösségen belül kialakuló kapcsolatok válnak az elsődleges nevelési térré. A katolikus iskola hatalmas hozzáadott értékét – a tehetség-gondozástól a periférián élők integrálásáig és a gyermekvédelmi stratégiák alkalmazásáig – hitelesen kell megmutatnunk a társadalom felé, feltárva az Egyház szerethető, emberi arcát.

73. A katolikus nevelés több területen valósul meg: a családban, az iskolában, a katekézis során, a kulturális életben és a társadalmi közegben. A család a nevelés elsődleges, minden mást megelőző színhelye, ahol a gyermekek megtapasztalják és elsajátítják a keresztény értékeket. Az iskola intézményes keretet biztosít a tudás és a hit integrált átadására. A katekézis a hit mélyebb megértését és megélését segíti elő, míg a kultúra és a társadalom tágabb kontextust ad a keresztény értékek alkalmazásának és továbbadásának.

74. A kultúra a katolikus nevelés szempontjából nem csupán örökség, hanem teremtetőerő is. A keresztény ember fontos feladata a kultúra alakítása, amely során a hit és a tudomány, a művészet és a mindennapi élet összhangba kerül. A kultúra minősége meghatározza a nevelés eredményességét is (vö. GS, 61).

75. A pedagógusok felelőssége kiemelkedő: hiteles tanúságtételük, szakmai kompetenciájuk és személyes példájuk meghatározza a nevelés eredményességét. A pedagógus nem csupán tudást közvetít, hanem az emberi és a keresztény értékek élő képviselőjeként van jelen. A hiteles pedagógus ösztönző, bátorító és támogató közegben segíti a fiatalokat saját identitásuk és emberi méltóságuk megtalálásában, a bennük rejlő képességek és lehetőségek kibontakoztatásában. A nevelés tudásból, megfelelő módszerek alkalmazásából, szívből, hitből és legfőképpen példából fakad.

76. A magyar társadalom jövője nagymértékben függ a családjainktól és az iskoláinktól, köztük kiemelt helyen a keresztény szellemiségű iskoláktól. A Magyar Katolikus Egyház a családok személyes támogatásán túl az iskolák fenntartásával is el akar köteleződni a társadalom türelmes megújítása mellett. Befogadó, a tehetséget felkaroló, közösséget építő iskolák lehetnek egy méltányosságra, tiszteletre és munkára épülő nemzet újjászületésének műhelyei.

V.

SZERETET ÉS IGAZSÁG A KÖZÉLETBEN

77. A keresztény közösség küldetése és reménye mindig túlmutat a földi kereteken, azonban mégis itt, a földi társadalomban kívánja keresni és építeni Isten országát, vagyis egy olyan közösséget, amelyben az Isten szeretetének igazsága mindenki számára megtapasztalható. Az Egyház elvárja tagjaitól, hogy hitüknek és belőle fakadó erkölcsüknek megfelelően kapcsolódjanak be a közéletbe, és vegyenek részt a politikai életben is. A politikának a közjót, vagyis a társadalom egészének javát kell szolgálnia, ellenben hitelét veszti, ha pusztán saját hatalmának korlátlan felépítése vagy önző, anyagi érdekek irányítják.

78. Az Egyház felszentelt vezetői, elsősorban a püspökök és a papok, nem tölthetnek be politikai tisztséget, és küldetésük nem politikai természetű. Ennek elsődleges oka az, hogy szabadnak kell maradniuk mindazok szolgálatára, akik az igazságot keresve hozzájuk fordulnak. Feladatuk az Egyház építése és az, hogy a valódi értékeket újra meg újra mindenki elé terjesszék. Arra kell törekedniük, hogy a közösségekben természetszerűen jelen lévő eltérő politikai hovatartozások ne okozzanak belső feszültségeket, törésvonalakat. Püspökként, egyházi vezetőként, az Egyház társadalmi tanításának értékeit felmutatva, így járulnak hozzá a szélesebb magyar társadalom békéjéhez és közös jólétéhez.

A KÖZÉLET NÉHÁNY ÉGETŐ KÉRDÉSE

79. Minden társadalmi, gazdasági és politikai struktúrának az embert kell szolgálnia, különösen a leginkább kiszolgáltatottakat. A helyes kormányzati politika központi törekvésének kell lennie, hogy *mindenki munkához juthasson*, és így tudjon gondoskodni maga és családja megélhetéséről (vö. LE, 16; GS, 34)

80. A *pénzügyi kedvezményeken* alapuló munkahelyteremtésnek ugyanakkor hátulütői is lehetnek, különösen akkor, ha a gazdasági érdekek

elsőbbséget kapnak a munkavállalók jogainak és a közjónak a rovására. Az adók és járulékok mérséklése, a munka- és környezetvédelmi szabályozás lazítása, illetve az ellenőrzés hiányosságai és az érdekvédelmi szervezetek háttérbe szorítása összességében szembekerülhet azzal az alapelvvel, hogy a munkásnak joga van a tisztességes bérhez, a pihenéshez, a biztonságos munkakörnyezethez és az érdekképviselési célú egyesüléshez, illetve hogy a munka elsődleges a haszonnal szemben, a haszon szolgálja a személyt, nem pedig fordítva.

81. Méret- és gazdálkodási hatékonysági megfontolásokból (az oktatás esetében emellett ideológiai szempontok miatt is) az elmúlt évtizedekben több területen komoly *centralizáció* történt. 1990 után az anarchia veszélyét hordozó decentralizáció során minden kis falu is önálló oktatási és egészségügyi intézményfenntartóvá vált, ami a települések anyagi lehetőségeiben és a vezetőik rátermettségében mutatkozó különbségek miatt komoly színvonalbeli eltéréseket eredményezett, és nagymértékű önkormányzati eladósodáshoz vezetett. Egyelőre nem alakult ki egy működőképes egyensúly a központi és a helyi intézmények között. A nagymértékben központosított állami intézmények ugyanakkor nehézkesen működhetnek, és nem mindig tudnak megfelelően és kellő időben reagálni a helyi szükségletekre és problémákra. A szubszidiaritás elvének megfelelően fontos volna *visszaállítani az önkormányzatok szélesebb körű feladatellátását*, és biztosítani az ehhez szükséges forrásokat.

82. A döntéshozatali folyamatokba szükséges bevonni a társadalom különféle rétegeit. Fontos, hogy a politikai hatalom birtokosai mindig meghallgassák az ellenvéleményeket, és *aktív párbeszédet folytassanak az értelmiséggel*. Ugyanakkor fontos, hogy *a vidék hangját*, az egyszerű ember bölcsességét is meghallják.

83. *Magyarország önállósága és függetlensége* igen fontos, megőrzendő kincsünk. Az Egyház társadalmi tanítása elismeri a nemzeti szuverenitás jelentőségét, amely egy nemzet politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális önazonosságát fejezi ki. Ez a szuverenitás azonban, ahogyan ugyanez a tanítás rögtön hozzáteszi, „nem abszolút: a nemzeteknek tudniuk kell egy közös cél javára lemondaniuk jogaik egy részének gyakorlásáról, annak tudatában, hogy egy családot alkotnak” (*Az Egyház társadalmi tanításának kompendiuma*, 435). A nemzetünket érintő nagy kérdésekben – így a családok védelme, a migráció, a béke megőrzése, a határainkon túl élő

magyarság támogatása és érdekeinek védelme, valamint az energiaellátás, a vízkészletek és a földtulajdon nemzeti kézben való megőrzése terén – nagy bölcsességet igényel annak megkülönböztetése, hogy mikor kell európai partnereinkkel közösen, és mikor önállóan döntéseket hoznunk. Ezek miatt viták keresztüztüzebe kerülhetünk: mégis nekünk kell döntenünk, és nem engedhetjük, hogy külső érdekek játékszerévé váljunk.

84. *A határainkon túl élő magyarság* nemzetünk szerves része. Mindannyiunk számára példa és erőforrás szeretetük és hűségük a kultúrájukhoz, az anyanyelvükhöz, az értékeikhez. Az elmúlt évtizedekben 1,2 millió határon túli magyar kapta meg a magyar állampolgárságot. Felelősségünk és kötelességünk segíteni az ő megmaradásukat, kulturális intézményeik működését, közösségeik életét.

85. Kiemelt fontosságú nemzetünk életében a *jó szomszédság ápolása* a környező népekkel. Ismerjük meg történelmüket és hagyományait, irodalmukat és művészetüket! Egymásra vagyunk utalva, csak együtt boldogulhatunk. Ezért támogatnunk kell minden olyan kezdeményezést, amely az egyházmegyék és egyházközségek közötti kapcsolatokat erősíti, a szomszédos országok püspökeivel együttműködve.

86. *Hazánk ezer év óta része Európának.* Függetlenségünk és önállóságunk megőrzése mellett törekednünk kell arra, hogy jó kapcsolatokat ápoljunk Európa országaival. Az általunk fontosnak tartott értékekhez – a béke megőrzéséhez, a család védelméhez, a saját migrációs politikához való jogunkhoz – ragaszkodva minden olyan döntésben, amely ezeket tiszteletben tartja, törekednünk kell az együttműködésre (vö. *Az Egyház társadalmi tanításának kompendiuma*, 297–298).

A KÖZBESZÉD ÁLLAPOTA ÉS A JOG TISZTELETBEN TARTÁSA

87. A hazai közbeszédben eluralkodott az egyoldalú, csak a sikert vagy a kudarcot hangsúlyozó kommunikáció, ami lényegében lehetetlenné teszi a társadalmi, gazdasági és kulturális problémák elfogulatlan elemzését és megvitatását, valamint a széles körben elfogadható megoldások közös keresését. A helyzetet tovább rontja a személyeskedő, lejárató propaganda, az ellenségképek gyártása, a féligazságok terjesztése, ami emberileg teszi szinte megvalósíthatatlanná az értelmes és tartalmas közvitát. Az ideológiai és politikai szempontból kettészakadt ország kettészakadt sajtójában,

médiájában alig-alig folyik *problémacentrikus érdemi párbeszéd*, sőt, aki erre törekedne, azt mindkét oldal kiközösíti. A közbeszédben rendkívül romboló az *agresszív hangnem*, mások emberi méltóságának megsértése. Az igazságnak nincs szüksége erőszakra, az a maga szelíd erejével törekszik a meggyőzésre. Megtorló kommunikációnak, bosszú- és gyűlöletbeszédnek, groteszkre épülő stílusnak nem volna helye a közbeszédben.

88. Egy demokratikus állam stabil működésének elengedhetetlen feltétele a jog tiszteletben tartása. A II. Vatikáni Zsinat tanítása szerint a politikai tekintélyt „mindig az erkölcsi rend határain belül kell gyakorolni a közjó érdekében a [...] jogrend szabályai szerint” (GS, 74). Az Egyház társadalmi tanítása vallja a jogállamiság elvét, „ahol a törvény, és nem az emberek önkényes akarata uralkodik” (*Az Egyház társadalmi tanításának kompendiuma*, 408); ebből fakad a jogbiztonság, a törvény előtti egyenlőség és a hatalommegosztás tisztelete – bármely politikai erő legyen is éppen hatalmon. Nem lehet jogállamot a jog áthágásával, és nem lehet szeretetteljes társadalmat a gyűlöletkeltésre alapozva felépíteni. A hatalmat gyakorlók önkorlátozása és a más vélemények érdemi meghallgatása elengedhetetlen feltétele egy harmonikus közösségnek.

VI. TEREMTÉSVÉDELEM

A FÖLD ÉS A SZEGÉNYEK KIÁLTÁSA

89. Ma már *nincs Földünkön olyan terület*, amelynek a történelmünk során megszokott működését ne bolygattuk volna meg az olyan világméretű rendszerek megváltoztatásával, mint a légkör, az édesvíz körforgása vagy az élőlényközösségek hálózata. Ennek az eredeti működésnek a gyorsuló és egyre kiszámíthatatlanabb következményekkel járó „elrontása” immár egész térségekben veszélyezteti emberek tíz- és százmillióinak pusztta létét, jövőjét.

90. Egyre gyakoribb és intenzívebb a *fegyveres konfliktusok* okozta közép- és hosszú távú emberi és ökológiai pusztítás is. A teremtetett világ a létfontosságú erőforrások feletti ellenőrzésért folytatott harc színterévé válik, amint azt az aknák miatt veszélyessé vált mezőgazdasági területek és erdők, a „felperzselt föld” politikája, a vízkészletek körül kirobbanó konfliktusok, a nyersanyagok egyenlőtlen elosztása tanúsítják. A természet rombolása nem egyformán sújt mindenkit: az igazságosság és a béke lábbal tiprása a legszegényebbeket, a társadalom peremére szorultakat, a kirekesztetteket sújtja leginkább, és „aláássa magát a társadalmi stabilitást” (XIV. Leó pápa üzenete a 10. teremtvédelmi imanapra, 2025. szeptember 1.). Ferenc pápa így fogalmazott: „Világunk összeomlóban van, és talán törésponthoz közelít” (LD, 2). Kétségtelen, hogy a klímaváltozás egyre nagyobb mértékben árt sok ember és család életének, már érezzük hatását az egészségügy, a foglalkoztatás, az erőforrásokhoz való hozzáférés, a lakhatás, a kényszermigráció területén.

91. Az ember ugyanis, minden műszaki-civilizációs vívmány ellenére továbbra is *elemi módon rá van utalva* mind a természetes, mind az erősen átalakított ökoszisztémákra. A természet „szolgáltatásai” folyamatosan életben tartják az embert, fedezik munkájának anyagigényét, segítik testi-lelki megpihenését, gyönyörködtetik és elgondolkodtatják. „Isten

oly szorosan összekötött bennünket a környezetünkkel, hogy a talaj elsivatagosodása olyan, mintha mindannyian megbetegednénk; egy faj kipusztulását úgy sirathatjuk, mintha megcsonkítottak volna bennünket” (EG, 215; LS, 89; LD, 68). A *természeti erőforrások felhasználása* Magyarországon is a rendelkezésünkre álló ökoszisztéma-szolgáltatások *mértékén felüli*, a természeti tőke felélését jelenti. Ferenc pápa szavaival élve: „Világunk többi élőlénye már nem útitársunk, hanem áldozatunk” (LD, 15).

92. Az arra hivatott tudományos és szakmai intézmények, műhelyek ötven éve figyelmeztetnek ezekre a káros folyamatokra, ezért különösen fontos, hogy a közélet és a társadalom felelős szereplői maguk is szembenézzenek a tudományos tényekkel, és azokról a társadalmat hitelesen tájékoztassák. Ha ez nem történik meg, akkor „vakondként napsütésben, így járunk vaksötétben” (Illyés Gyula: *Egy mondat a zsarnokságról*) a fogyasztás bálványának zsarnokságában, a természetet és embert egyaránt kizsákmányoló profitéhség fogságában. Országunk vezetői az elmúlt harminc évben számos hazai és nemzetközi fenntarthatósági program kidolgozásában és elfogadásában vettek részt, legutóbb a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia, valamint az ENSZ Fenntartható Fejlesztési Célrendszere esetében.²³ Ennek ellenére az elhatározott *fenntarthatósági átmenet nem történt meg*. A fenntartható életmód műszaki-technológiai megoldásai már régóta rendelkezésre állnak, ismerjük az ezeknek a megoldásoknak a támogatására alkalmas társadalmi-gazdasági eszközöket is – csak éppen hiányzik a megfelelő politikai akarat és a társadalmi konszenzus.

93. Helyzetünk tehát az utóbbi harminc évben összességében sokat romlott – túlzás nélkül állíthatjuk, hogy immár tarthatatlanná vált. Időjárásunk egyre szélsőséesebb, a kárelhárítás egyre nehezebb és költségesebb, településeinken egyre több áldozatot szednek a *hőhullámok*. Az ország egyes térségeiben több métert süllyedt a *talajvíz* amúgy is alacsony szintje.²⁴ Több Balatonnyi vizet veszítünk évente, folyóink, tavaink vízjárása egyre kedvezőtlenebb. A klímaváltozás megviseli az erdőket, természetes élőhelyeket is, súlyos nehézségek elé állítva a természetet gondozó szakembereket. Zöldfelületeinket aggasztó ütemben csökkentik az új ipari és kereskedelmi létesítmények, valamint a településbővítések, ezért különösen fontos a már beépített, illetve leromlott területek megújítása

és hasznosítása. *Talajaink fizikai minősége*, talajélete, tápanyagtartalma, növénytermesztésünk szerkezete, mintázata, vegyszerhasználata, talajművelése következtében rohamosan romlik. Az állattenyésztés és -tartás során különösen fontos az állatokkal való felelős bánásmód érvényesítése. *Élelmiszer-alapanyagaink* és feldolgozott élelmiszereink vegyszertartalma aggasztóan magas. A veszélyes hulladékok felelős kezelése és az emberek egészségét, valamint a teremtet világot védő környezet- és természetvédelmi intézmények megfelelő működése közös társadalmi felelősség. *Költségvetéseinkben és pénzügyi tervezésünkben* nagyobb súlyt kell kapnia a természet és a társadalom megóvásának, így a környezethasználat valós költségeinek és a természeti, valamint humán tőke értékének is.

94. A tömegkommunikációnak különösen fontos szerepe van a pontos, teljes körű és tárgyilagos tájékoztatásban, valamint az emberek és a társadalom felelős gondolkodásának előmozdításában. Különösen fontos, hogy a közszolgálati funkciókat ellátó média a közjó szolgálatában, szakmai függetlenséggel, tárgyilagosan és a társadalom iránti felelősséggel végezze tájékoztató feladatát.

ÖKOLÓGIAI MEGTÉRÉS

95. Nem lehet eléggé hangsúlyoznunk, hogy „annak a hivatásnak a megélése, hogy védelmezői legyünk Isten művének, lényegi része az erényes életnek, nem valami szabadon választható feladat, s nem is a keresztény tapasztalat másodlagos szempontja” (LS, 217). A regeneratív, gyógyító környezetgazdálkodás, a társadalmi egyenlőség szolgálata és a jövő nemzedékek iránti felelősségünk érvényesítése *súlyos erkölcsi kötelesség*. Mindezek szolgálata erény, akadályozásuk vagy elmulasztásuk pedig bűn a Teremtő és a teremtés ellen.

96. Fenntarthatatlan helyzetünknek nem pusztán gazdasági vagy technológiai, hanem elsősorban *erkölcsi és lelki gyökere van*. Ezért megoldást a gazdaság és a technológia területén csak akkor találhatunk, ha mélységes változás megy végbe szívünkben, ha életformánkat alapjaiban megváltoztatjuk, fogyasztásunk és termelésünk fenntarthatatlan formáit átalakítjuk. A teremtvédelem célja a Teremtő és teremtményei iránti szeretetünk gyakorlása. A teremtet védő ember még akkor sem pusztít, kínoz, szennyez, ha azzal nem idézne elő fenntarthatatlan helyzetet. A keresztények

számára a természeti környezet védelme világos utasítás: „Az Úristen vette az embert, és Éden kertjébe helyezte, hogy művelje és őrizze.” (Ter 2,15) Isten minden ember és minden nép, jelen és jövő nemzedékek használatára szánta a Földet mindennel, ami hozzátartozik.

97. A társadalom nem spórolhatja meg azt a fájdalmas felismerést, hogy realisabban kell gondolkodnia anyagi jólétünk növelésének lehetőségeiről. Előtérbe kell kerülnie az *egyszerűbb, természetesebb*, egyben egészségesebb életmódnak. Európában élve nem feledkezhetünk meg arról, hogy a Föld lakosságának túlnyomó része nálunk jóval alacsonyabb életszínvonalon, nemritkán nyomorban él, hogy százmilliók éheznek szerte a világon, elsősorban a déli féltekén.

98. Ezért az Egyház meghallja a Föld kiáltását, meghallja a *szegények kiáltását*, „mert ez a kiáltás elérte Isten szívét” (*Ferenc pápa üzenete 2024 nagyböjtjére*). A *Laudato si'* enciklika merész kulturális fordulatra és globális összefogásra szólít, hogy végső, átfogó eredményként mindenütt megszűnjék a szegénység és a nyomor. Ez az a program, amelynek alapja, eszköze, feltétele a lelki fordulat, a felszabadulás a túlfogyasztás ígérete és a *határtalan növekedés kényszerképzete* alól. Erre kell irányulnia a vallásos és a világi nevelésnek, valamint a társadalom közös erőfeszítéseinek is. Minél nagyobb lehetősége van valakinek a gazdasági és társadalmi folyamatok alakítására, annál nagyobb a felelőssége azért, hogy ez a fordulat mielőbb megkezdődjék és megvalósuljon.

99. A Magyar Katolikus Egyház elindította a *Teremtésvédő Óvodák, Iskolák és Kollégiumok* programját, amelyhez már több száz egyházi oktatási intézmény csatlakozott. Ezért tartjuk fontosnak, hogy minden egyházmegyének legyen teremtésvédelmi referense, és az egyházmegyék, plébániák mindig tartsák szem előtt a teremtet világ megóvásának szempontjait, amikor programjaikat, épületeiket, jövőjüket tervezik. Változtatnunk kell személyes, egyházi, társadalmi, közösségi és politikai szinten is a viselkedésünkön, követve azt a célt, hogy védjük és a következő nemzedékek számára is megőrizzük a teremtet világot.

VII.

A FIATALOK HELYZETE ÉS KÖZÖSSÉGEINK MEGÚJULÁSA

100. Az elmúlt évtizedekben olyan *társadalmi és kulturális változások* zajlottak le, amelyek alapvetően alakították át az emberi kapcsolatokat, a közösségi életet és a fiatal generációk gondolkodását. A digitalizáció és a virtuális világ térnyerése nem pusztán technológiai fejlődést hozott, hanem új életformát, új kommunikációs kultúrát és új antropológiai kihívásokat is teremtett.

101. A II. Vatikáni Zsinat hangsúlyozta, hogy az Egyháznak figyelmesen kell vizsgálnia az *idők jeleit*, és az Evangélium fényében kell értelmeznie azokat (vö. GS, 4). Ez különösen is igaz a jelen digitális korszakra, amely a fiatal generációk életét minden korábbinál mélyebben formálja. Az Egyház küldetése nem változott: Krisztus örömhírét kell hirdetnie minden korban, ugyanakkor fel kell ismernie azokat az új kihívásokat, amelyekkel az ember napról napra szembesül.

FIATALOK EGY MEGVÁLTOZOTT VILÁGBAN

102. Az elmúlt harminc év egyik legjelentősebb társadalmi változása az egyre gyorsuló *digitalizáció* volt. A virtuális tér fokozatosan a mindennapi élet meghatározó közegévé vált. Az internet és az okoseszközök elterjedése alapvetően megváltoztatta az emberek kommunikációját, időhasználatát és kapcsolatait. A személyes jelenlétre épülő közösségi élet helyét sok esetben online kapcsolódások vették át.

103. A közösségi média világában az ember folyamatos információ-áramlásban él. A modern platformok figyelmünket és időnket árucikké teszik. A gyors reakciók, az azonnali visszajelzések és az állandó online jelenlét miatt egyre nehezebbé válik az elmélyült figyelem és a tartós emberi kapcsolatok kialakítása. Az emberek közötti viszonyok *egyre fel-*

színesebbé válnak, miközben látszólag soha nem voltunk ennyire szerte-ágazóan „kapcsolatban” egymással.

104. Ferenc pápa figyelmeztetett arra, hogy a digitális kommunikáció önmagában nem képes helyettesíteni az emberi közelséget és a személyes találkozásokat (vö. *Christus vivit*, 86–90). A *virtuális kapcsolatok nem pótolják* az emberi érintést, a közösen megélt időt és a személyes jelenlétet. A technológia értékes eszköz lehet, de nem szabad az emberi kapcsolatok kizárólagos terévé válnia. A közösségi média identitásformáló szerepe különösen erősen jelenik meg a fiatalok életében: sok fiatal a *saját értékét és önbecsülését* a külső visszajelzések, like-ok és az online láthatóság alapján méri. Ez állandó összehasonlításhoz, megfelelési kényszerhez és önbizalomhiányhoz vezethet. A virtuális világ sok esetben nem a valós személyiséget, hanem annak idealizált képét jutalmazza.

105. A fiatal generáció különösen érzékenyen reagál ezekre a társadalmi változásokra. A lelkipásztori tapasztalatok és a pszichológiai kutatások egyaránt azt mutatják, hogy egyre jellemzőbb a *szorongás, a depresszió*, a magány és a reményvesztettség a fiatalok körében. A teljesítmény-központú társadalmi környezetben sok fiatal folyamatos megfelelési kényszerrel élhet meg, miközben egyre kevesebb stabil kapaszkodót talál. A fiatalok életében meghatározóvá vált az állandó *összehasonlítás*: mások idealizált életének szemlélése a közösségi média felületein könnyen elégtelenség-érzést eredményez. A virtuális világ sok esetben azt sugallja, hogy az ember értékét a teljesítménye, sikere vagy külső megjelenése határozza meg.

106. A fiatal korosztályba tartozók kis százaléka vesz részt rendszeresen vasárnapi szentmisén, ugyanakkor jelentős részükben ott van a vágy az *Istennel való találkozásra*. A vallási közömbösség mögött sok esetben nem elutasítás, hanem útkeresés és lelki hiány, ki nem mondott seb, csalódottság vagy harag rejtőzik. A *családi kapcsolatok sérülékenysége* tovább erősítheti ezt a bizonytalanságot. Sok fiatal él érzelmileg instabil környezetben, ahol kevés az együtt töltött idő és a személyes figyelem. A digitális eszközök sok esetben átveszik a beszélgetések és a kapcsolódás helyét.

A VIRTUÁLIS VILÁG MINT MENEKÜLÉSI ÚT

107. Korunk egyik leginkább elkeserítő és veszélyes jelensége, hogy a virtuális világ sok ember számára *menekülési úttá* vált. Az online tér

állandó ingereket és gyors örömeket kínál, miközben az ember egyre nehezebben képes találkozni saját belső világával. A digitális *függőségek* folyamatosan terjednek. A közösségi média, a sokféle videójáték, az állandó tartalomfogyasztás és a pornográfia számos fiatal életében meghatározóvá válik. Ezek nem csupán erkölcsi kérdéseket vetnek fel, hanem fontos antropológiai és lelki problémákra is utalnak. A *pornográfia* korlátlan hozzáférhetősége különösen súlyos következményekkel jár. Torzítja az emberi test, a szeretet és a szexualitás képét, miközben a személy méltósága háttérbe szorul. A virtuális világ könnyen tárgyiasítja az embert, és gyengíti a valódi kapcsolatok kialakításának képességét.

108. XIV. Leó pápa a mesterséges intelligencia kapcsán hangsúlyozta, hogy a technológia nem válhat az *emberi bölcsesség* és a lelki kapcsolatok helyettesítőjévé. Figyelmeztetett arra is, hogy az ember könnyen kiszolgáltatottá és saját alkotásainak szolgájává válhat, ha elveszíti kapcsolatát a transzcendenssel és saját emberi méltóságával (vö. XIV. Leó pápa *beszélgetése a fiatalokkal az indianapolisi ifjúsági találkozón*, 2025. november 21.).

A HITELESSÉG, AZ IGAZSÁG ÉS A CSEND

109. Őszintén be kell ismernünk, hogy az elmúlt évtizedekben az *Egyház sok területen veszített hitelességéből*. A visszaélések napvilágra kerülése, a múlt feldolgozatlansága és a bizalomvesztés sok embert eltávolított az egyházi közösségektől. A médiában gyakran nagyobb figyelmet kapnak az egyházakkal kapcsolatos negatív hírek, miközben sok pap, szerzetes és elkötelezett keresztény hiteles élete kevésbé válik láthatóvá. A fiatalok különösen érzékenyek a hitelesség kérdésre. Nem pusztán tanításra vágnak, hanem olyan közösséget keresnek, amelyben valódi figyelmet, elfogadást és szeretetet tapasztalhatnak meg. Az Egyház csak úgy lehet hiteles, ha nem csupán beszél az Evangéliumról, hanem *meg is éli* azt.

110. Ferenc pápa többször hangsúlyozta, hogy az Egyháznak „*kilépő Egyházzá*” kell válnia, amely képes jelen lenni az emberek életében és meghallgatni kérdéseiket (vö. EG, 23.). A lelkipásztori szolgálatnak nem szabad távolságtartónak vagy pusztán intézményi jellegűnek lennie. Az Egyháznak ma különösen fontos feladata a *párbeszéd kultúrájának* erősítése, az emberi méltóság védelme és a sebzett emberek kísérése. Szükséges a bűnbánat, az önvizsgálat és a megújulás útját járnia.

111. A digitális világban különösen is felértékelődik az igazság kérdése. Az online tér könnyen *a manipulációnak, az álhírek terjedésének* és az önmagunkról megalkotott hamis kép bemutatásának fórumává válhat. A keresztény ember küldetése ezzel szemben az, hogy az igazságot és a szeretetet képviselje. Az online térben különösen is fontos, hogy *felelős kommunikációt és kulturált párbeszédet* folytassunk. XIV. Leó pápa arra figyelmeztetett, hogy a közösségi média algoritmusai könnyen a gyors felháborodás és a társadalmi polarizáció irányába sodorhatják az embereket, ezért különösen fontos *a kritikus gondolkodás és a megbékélést szolgáló kommunikáció* (vö. XIV. Leó pápa üzenete a társadalmi kommunikáció 60. világnapjára, 2026. január 24.).

112. A folyamatos digitális zaj korában a csend egyre nagyobb értékké válik. Az ember csak a csendben képes igazán meghallani Isten hangját és saját szívének mélyebb vágyait. A keresztény spiritualitás mindig is hangsúlyozta az imádság, az elmélyülés és a szemlélődés jelentőségét. A digitális korszakban ezek a *lelki gyakorlatok* különösen is szükségessé válnak. A csend nem üresség, hanem az Istennel való találkozás tere. A digitális zaj és bizonytalanság világában különösen szükség van az imádság csendjére, mert csak így hallhatjuk meg Isten hívását (vö. Ferenc pápa üzenete a hivatások 62. világnapjára, 2025. március 19.).

113. A digitális korszak az ember belső világát is átalakította: az állandó ingerterhelés gyengítheti az elmélyülést és az önreflexiót. A katolikus spiritualitás kezdettől hangsúlyozza a mértékletességet és a belső szabadságot; ebben az értelemben a „digitális böjt” gondolata szervesen kapcsolódik az Egyház böjti hagyományához. Az Egyháznak ezért ma lelki és mentálhigiénés küldetése is van: segítenie kell – különösen a fiatalokat – a digitális eszközök tudatos használatában, hogy újra képesekké váljanak a csendre, az önreflexióra és az Istennel való találkozásra.

114. Az Egyháznak ezért ma is fontos küldetése, hogy az ember testi-lelki épségét, belső szabadságát és emberi méltóságát szolgálja. Segítenie kell az embereket – különös figyelemmel a fiatalokra – abban, hogy megtanulják a digitális eszközök tudatos és mértékletes használatát, és megélik a belső szabadságot. Fontos szerepe lehet ebben a lelki kísérésnek, a közösségi jelenlétnek, a személyes meghallgatásnak és azoknak a lelki gyakorlatoknak, amelyek révén újra képesek lesznek a csendre, az önreflexióra, és végső soron találkozni tudnak Istennel. A digitális tuda-

tosság ezért nem pusztán technikai vagy pedagógiai vonatkozással bír, hanem lelki és antropológiai feladat is. A keresztény ember szabadsága abban is áll, hogy képes uralni az eszközeit, és nem válik azok *rabjává*. Az Egyház küldetése pedig az, hogy segítsen az embereknek újra megtalálni belső egyensúlyukat, emberi méltóságukat és lelki békéjüket.

VALÓDI KÖZÖSSÉGEK ÚJRAÉPÍTÉSE

115. Az ember nem egyedüllétre, hanem *szeretetkapcsolatra* teremtett lény. Isten maga szeretetközösség: az Atya, a Fiú és a Szentlélek egysége. Az ember akkor talál rá önmagára, amikor szeretni és kapcsolódni tanul. Jézus működésének középpontjában mindig a *személyes találkozások* álltak. Meghallgatta az embereket, együtt étkezett velük, jelen volt a mindennapjaikban. Az Evangélium tanúsága szerint az emberi kapcsolatok nem pusztán funkcionális szerepet töltenek be, hanem a szeretet és az önátadás terei. Az ember csak a szeretetkapcsolatokban találhat rá élete valódi horizontjára és irányára (vö. XVI. Benedek, *Deus caritas est*, 1.) A digitális korban különösen fontos újra felfedezni a valódi emberi kapcsolatok jelentőségét.

116. Az Egyház kezdettől fogva alapvetően *közösségi valóság*. A II. Vatikáni Zsinat hangsúlyozza, hogy az Egyház nem pusztán intézmény, hanem Isten új népe, amelyet Krisztus hívott életre. A hívők nem elszigetelt egyénekként, hanem Krisztussal és egymással közösségben élnek mint Krisztus Teste, amely az egység, a remény és az üdvösség jele a világban. A *Lumen gentium* konstitúció különösen is kiemeli, hogy az ember nem „minden társas kapcsolat kizárásával” üdvözl, hanem mint közösségre teremtett lény. Ez a gondolat a digitális világ korában fokozott aktualitással bír, hiszen a napjainkban tapasztalható individualizmus és virtuális elszigetelődés közepette újra felértékelődik a valódi emberi és egyházi közösségek szerepe (vö. LG, 9–17).

117. A plébániákról szólva Szent II. János Pál pápa azokat nem pusztán intézményként, hanem testvéri közösségként, Isten családjaként és nyitott házként határozta meg, amely képes lelki értelemben vett valódi otthont és személyes kapcsolódási teret biztosítani az emberek számára. A *plébánia így közösségek közösségeként* válhat olyan helyé, ahol a hívők – különösen a fiatalok – megtapasztalhatják az elfogadást, a meghallgatást és az összetartozás élményét (vö. CL, 26–27). A valódi közösségek újraépítése

ezért nem pusztán pasztorális feladat, hanem a teológiai küldetés része. Olyan plébániai és *ifjúsági közösségekre* van szükség, amelyekben a fiatalok kapcsolatokat, meghallgatást és személyes jelenlétet tapasztalhatnak meg. A keresztyén közösség csak akkor lesz hiteles, ha valóban megjelenik benne Krisztus szeretetének megtartó ereje.

BEFOGADÓ EGYHÁZ

118. Az Egyház küldetése az, hogy Krisztus irgalmas arcát mutassa a sebzett emberek felé, és ne bezárkózva, ítélkezve vagy közömbösen reagáljon a nehézségeikre. Az Egyháznak nem önmaga körül kell forognia, hanem ki kell lépnie a perifériák felé, ahol az emberek szenvednek, keresnek vagy elveszítik reményüket. Olyan közösséggé kell válnia, amely kezdeményez, bevonódik és kísér – így nem „vámházként”, hanem mindenki számára nyitott otthonként jelenik meg, ahol az ember megtapasztalhatja Isten irgalmát (vö. EG, 47).

119. A *befogadó Egyház* mentalitása különösen fontos korunk fiataljai számára, akik sok esetben bizonytalan identitással, lelki sérülésekkel vagy a közösségek iránti bizalmatlansággal élnek. A perifériára szorult emberek nem az Egyház legszélén álló személyek, hanem Krisztus különleges szeretetének hordozói. Az Evangélium tanúsága szerint Jézus mindig kivételes figyelemmel fordult azok felé, akiket a társadalom vagy a vallási közösség kirekesztett a köreiből.

120. Ez a szeretet és nyitottság *nem jelenti az igazságnak vagy az Evangélium radikális eszményeinek tagadását*. Jézus arra tanít, hogy „az igazság szabaddá tesz” (Jn 8,32). Az igazság, miközben szembesíti az embert a tökéletlenségével és sebzettségével, megmutatja a *megtérés* és a bűnbánat, a bűnbocsánat útját is. Az igazság kimondása ezért a szeretet egyik legnagyobb cselekedete még akkor is, ha az azzal való szembesülés elsőre fájdalmas, annak követése pedig erőfeszítést, sokszor áldozatot kíván.

A FIATALOK MISSZIÓS KÜLDETÉSE

121. Az Egyház fiatalokról való gondolkodásában az volt az egyik legfontosabb felismerés az elmúlt évtizedekben, hogy ezt a korosztályt nem pusztán pasztorációs célcsoportnak kell tekinteni, hanem az *evangelizáció*

aktív alanyainak is. Az Egyház tevékenysége nem merülhet ki abban, hogy megszólítja vagy neveli a fiatalokat; segítenie is kell őket, hogy felismerjék saját küldetésüket Krisztus tanúiként a világban.

122. A fiatalok nem csupán az Egyház jövőjét jelentik, hanem a jelenét is. Sajátos érzékenység, *kreativitás és nyitottság* jellemzi őket, amivel különösen is alkalmassá válnak arra, hogy hitelesen közvetítsék kortársaik felé az Evangélium üzenetét. A mai fiatal generáció sok esetben inkább hallgat egy hiteles kortárs tanúságtételére, mint intézményes megszólalásokra vagy pusztán elméleti tanításokra (vö. CV, 168–178; 202–215).

123. A digitális korszakban ez a küldetés még nagyobb jelentőséget kap. A fiatalok azok, akik *otthonosan mozognak az online térben*, ismerik annak nyelvét, kommunikációs formáit és kulturális sajátosságait. Ezért az Egyház evangelizációs jelenléte ebben a térben elképzelhetetlen a fiatalok aktív részvétele nélkül.

124. Az online tér ma már *missziós területként* is felfogható. Az Egyháznak jelen kell lennie mindenütt, ahol az emberek jelen vannak és kommunikálnak. Ugyanakkor az evangelizáció nem válhat kizárólag online marketingtevékenységgé. A hiteles jelenlét, a *személyes tanúságtétel* és az emberi kapcsolatok továbbra is nélkülözhetetlenek. A fiatalokat nem pusztán információval, hanem elsősorban hiteles élettel lehet megszólítani. Az evangelizáció legelső és leghitelesebb formája a keresztyén ember személyes életpéldája és Krisztusról szóló tanúságtétele (vö. EG, 259–264).

125. Szent II. János Pál pápa gyakran bátorította a fiatalokat, hogy ne féljenek Krisztus tanúivá válni saját környezetükben. Pápaságának egyik legismertebb felhívása – „*Ne féljete!*” – különösen a fiatalok missziós küldetéséhez kapcsolódott. Ő úgy tekintett rájuk, mint akik képesek új lendületet és reményt vinni az Egyház életébe (vö. II. János Pál pápa *üzenete a béke 18. világnapjára*, 1985. január 1.).

126. A fiatalok missziós küldetése nemcsak az Egyház belső életére vonatkozik, hanem a társadalom egészére is. A mai világban különösen nagy szükség van olyan fiatalokra, akik Krisztus szeretetének tanúiként vannak jelen az *iskolákban*, az *online térben* és a saját *emberi kapcsolataikban*. A misszió ma sok esetben nem távoli országokra fókuszál, hanem a mindennapi emberi kapcsolatokban, a meghallgatásban, az elfogadásban és a hiteles jelenlétben valósul meg. A fiatalok evangelizációs küldetése

ezért nem egy pasztorális stratégia, hanem az Egyház megújulásának egyik legfontosabb útja. Az Egyháznak támogatnia kell a fiatalok kezdeményezéseit, kreativitását és felelősségvállalását, hogy ne csupán résztvevői, hanem alakítói is legyenek az egyházi közösségek életének. A keresztény közösségek akkor lesznek valóban élő és missziós közösségek, ha a fiataloknak nem csupán helyet, hanem küldetést is adnak. Az evangelizáció jövője nagymértékben azon múlik, hogy az Egyház képes-e felismerni és támogatni a fiatalokban rejlő lelki és missziós erőt.

A REMÉNY KULTÚRÁJÁNAK ÉPÍTÉSE

127. Korunk egyik legsúlyosabb lelki és társadalmi válságjelensége a *remény elvesztése*. A bizonytalanság, a háborúk, a gazdasági változások okozta félelmek, a kapcsolatok törekenysége és a jövőtől való szorongás következtében sok – fiatal és idősebb – ember nehezen talál biztos kapaszkodót. A mai társadalomban gyakran jelenik meg a kiábrándultság, a belső üresség és az az érzés, hogy az ember életének nincs végső értelme és célja.

128. A kereszténység azonban a *remény vallása*. A keresztény remény nem egyszerű optimizmus vagy emberi bizakodás, hanem a Krisztus feltámadásába vetett hit. Nem azt hirdeti, hogy az életben nem lesz szenvedés vagy nehézség, hanem azt, hogy az ember jövője és életének végső értelme Isten kezében van. XVI. Benedek pápa *Spe salvi* kezdetű enciklikájában hangsúlyozza, hogy az ember csak akkor képes igazán élni, ha van reménye. A modern ember egyik legnagyobb kísértése, hogy reményét pusztán a technológiai fejlődésbe, a gazdasági biztonságba vagy saját teljesítményébe helyezze. A keresztény remény azonban arra emlékeztet, hogy az ember végső beteljesedését *nem önmagában, hanem Istenben* találhatja meg (vö. SS, 1–2, 35).

129. A *remény kultúrájának építése* különösen is fontos a fiatalok körében végzett szolgálatok során. A fiatalok olyan jövőképet keresnek, amelyért érdemes élni, küzdeni és akár áldozatot is hozni. Az Egyház küldetése ezért ma hangsúlyosan is az, hogy Krisztusban újra megmutassa *az emberi élet szépségét*, méltóságát és örök távlatát. A hiteles keresztény közösség így nemcsak tanít, hanem reményt is ad, megtart, és segít a fiataloknak, hogy felismerjék saját életük értékét és feladatát.

VIII.

A TÁRSADALOM SPIRITUÁLIS MEGÚJULÁSA

AZ EGYHÁZ KÜLDETÉSÉNEK SZÍVE ÉS AZ IDŐK JELEI

130. Egyházunk legfontosabb feladata az Evangélium hirdetése minden embernek, és az Egyház tagjainak életszentségre való meghívása. Minden változtatás akkor hoz megújulást, ha a *Krisztussal való élő kapcsolatból* fakad. Európában és hazánkban a kereszténység sok esetben kulturális identitássá vált, háttérbe szorítva a személyes, élő kapcsolatot Krisztussal. Gondolkodásunkat átjárja a szekularizáció és a relativizmus: sokak számára már nem létezik abszolút igazság, és Istennek nincs helye a közéletben. A haszonelvűség mindent alárendel az élvezetnek, az érvényesülésnek és a versenynek, ami az Egyházban élőkre is hat: sok hívő életében háttérbe szorult a rendszeres ima és a szemlélődés.

131. Ezek a *látszólag haszontalan tevékenységek* időpocsékolásnak tűnnek. Egyes templomi közösségbe csak ritkán járó hívők lelki élete napi néhány percnyire zsugorodott. Így Isten az életükben egyre távolabbra került. Jóllehet megmaradt a transzcendensre való igény, de a szellemi paletta olyan széles kínálatot nyújt, ami gyakran megnehezíti az eligazodást.

132. Az önmagára maradt embert saját érvényesülése hajtja; az énközpontúság fölerősödésével a közösséghez tartozás alapélménye meggyengült. A plébániai és egyházi közösségek sok kisebb településen már csak formálisan léteznek vagy széthullóban vannak, újak létrehozása pedig szinte lehetetlen vállalkozásnak tűnik.

ÉLŐ KAPCSOLAT KRISZTUSSAL, ÉLŐ KÖZÖSSÉGEK

133. Az Egyház feladata, hogy a „névleges” hittől a *megtérésen alapuló, tudatos tanítványság* felé vezesse a híveket. Megtérés nélkül nem lehetséges tudatos keresztény életet élni. A Krisztus-követés a boldogság útja, amely egyben tanúságtételt is jelent mások felé. Tanítványokra és miszisionáriusokra van szükség, és ez a küldetés – a szinodalitás lelkületének megfelelően – minden megkeresztelt személyre vonatkozik. Nem csupán a püspököknek és papoknak, hanem *minden hívőnek kötelessége ez a misziós elkötelezettség*, azaz annak fölmutatása, milyen boldogságot ad, ha ráhagyatkozunk az Atya akaratára, követjük Krisztust, együttműködünk a Szentlélekkel, még akkor is, ha ez egyes helyzetekben nehézségekkel jár, sőt, komoly erőfeszítést vagy lemondást követel.

134. Feladatunk, hogy hitelesen tanúságot tegyünk a Jézus Krisztusban mindenkinek felkínált *objektív igazságról*, és közben *párbeszédben maradjunk* a világgal. Ez a küldetésünk az Egyházon belül két területet érint. Egyrészt azt kell segítenünk, hogy a hívők újra fölfedezzék az Istennel való *személyes kapcsolat* erejét és minden mást felülmúló örömét. Másrészt olyan *közösségek* kialakítására kell törekednünk, amelyeknek megvan a megtartó ereje, továbbvivő lendülete. A kereszténység csak közösségben élhető meg, amiről azt mondta Jézus: „Ahol ugyanis ketten vagy hárman összegyűlnek a nevemben, ott vagyok közöttük.” (Mt 18,20) Csak a Krisztushoz tartozás alapján tudnak külső és belső vonzerővel bíró hívő közösségek szerveződni. Ez keltheti föl a bizalmat másokban is. Követnünk kell az ősegyház életvitelét, amely alapján a keresztények ismertetőjelévé vált: „Nézzétek, hogy szeretik egymást!”

135. Fájó tapasztalat, hogy *távol kerültünk ettől az eszménytől*. Pedig csak ezen az úton lehet helyreállítani azoknak az Egyház iránti bizalmát, akik a mi hibáink miatt nem tudják fölismerni az Evangélium igazságát. A bűnbánatot minden keresztény testvérünknek tanítjuk, de elsősorban nekünk, egyházi vezetőknek kell példát mutatnunk ebben. Tetteink többet mondanak el a szeretetről, mint a szavaink. A szeretet, az igazságosság és a megbocsátás kultúráját kell megvalósítanunk minden élethelyzetben. Csak így válhat hitelessé a keresztény élet a társadalomban.

136. Ez is segíthet abban, hogy újra vonzó élethivatásként jelenjen meg az Egyházban *az Istennek szentelt élet*, minden nehézségével együtt.

Hiszen nem tagadhatjuk, hogy ez az életforma, miközben megadja az ember boldogságát, sok küzdelemmel is jár.

137. A keresztyén boldogsághoz hozzátartozik, hogy azt a gyakorlatban is meg akarjuk osztani másokkal. Nem élhetünk felhőtlen örömben, ha közben embertársaink a közvetlen környezetünkben szenvednek az igazságtalanságtól, a kiszolgáltatottságtól, a bizonytalanságtól, a félelemtől. Jézus mindig észrevette a szükségben szenvedőket, ebben is követnünk kell őt. Még akkor is, ha hozzá hasonlóan *nekünk is elutasításban*, meg nem értésben, gyanakvó vádaskodásokban van részünk. Ebben is osztozunk vele, ahogyan figyelmeztetett is rá: „Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak.” (Jn 15,20)

138. A *szenvedőkkel való együttérzés*, a velük való törődés mindig szerves része volt az Egyház életének. Jézus az erre vonatkozó szavaival – „Szegények mindig vannak veletek. Akkor tehettek velük jót, amikor akartok.” (Mk 14,7) – nem csupán a társadalmi igazságtalanságot jövendőlte meg, hanem arra figyelmeztette követőit, hogy mindig lesz alkalmuk az irgalom gyakorlására, vagyis közvetítenünk kell Isten végtelenül irgalmas szeretetét az emberek felé. Missziós feladatunknak az is része, hogy korunk *irgalmas szamaritánusai* legyünk.

PRÓFÉTAI KÜLDETÉS

139. A megoldásokra fókuszáló világunkban fontos felismernünk, hogy nem szüntethetjük meg a *fájdalmat* anélkül, hogy *részt vállalnánk benne*, hogy osztoznánk annak elszenvetőivel. Ott, ahol az emberi méltóság sérül, Egyházunknak jelen kell lennie, és hidat kell építenie emberek, csoportok, világnézetek között. Amikor igazságtalanságot tapasztalunk, vállalnunk kell *prófétai* küldetésünket. Vállalnunk kell az igazság kimondását azokban a helyzetekben is, amelyekben a hatalom, a félelem vagy valakinek az érdeke elhallgattatná a lelkiismeretet. Az államhatalomnak pedig méltányosnak kell lennie azok esetében, akik lelkiismereti okokból megtagadják a fegyverek használatát, akik munkahelyükön megtagadják az abortuszban való részvételt, vagy más súlyos kérdésben követik a lelkiismeretük hangját. Ki kell állnunk a közjó, az átláthatóság, a tisztesség és a társadalmi felelősség erkölcsi értékei mellett. Sajátos kötelességünk, hogy követve az irgalmasság és testvériség lelkületét különös figyelem-

mel forduljunk a szegény, a kitaszított vagy peremre szorult emberek, az idősek, a cél nélkül élő fiatalok és minden reményvesztett ember felé.

140. Míg kortársaink a közösségi és a személyes életet is gyakran az érvényesülésért és hatalomért való küzdelemnek érzékelik, keresztényként képviseljük a megértés, a megbocsátás és az irgalom kultúráját. A közösségi média felületein sokszor tapasztalt állandó ítélkezés és megfontolatlan véleménynyilvánítás helyett képviseljük újra meg újra a másik iránti figyelem alapállását. Ha megtanulunk bocsánatot kérni, hibáinkat elismerni, akár közösségek vezetőiként is, életünk átalakul, szolgálatunk hitelesebbé válhat.

141. *Tanuljunk a szentektől.* Ők nem vártak senkire, hanem a saját életükben kezdték tettekre váltani az Evangéliumot. Gyógyítva gyógyultak, bőkezűen osztották másoknak is azt a kegyelmet, amiben részesültek. „Ne hasonuljatok a világhoz, hanem gondolkodástokban megújulva alakuljatok át, hogy felismerjétek, mi az Isten akarata, mi a helyes, mi a kedves előtte és mi a tökéletes.” (Róm 12,2) A rossz legjobb kritikája nem szavakban áll, hanem a megújult, hiteles életünkben. Korunk kérdéseire magunknak kell válaszszá válnunk! Az elmúlt harminc év jelentős eseménye volt a számos boldoggá avatás. Ha csak a mai Magyarország területén szolgálókat említjük, akkor is vértanúk és a felebaráti szeretetet hősiek fokon gyakorlók egész sorát találjuk: Apor Vilmos, Batthyány-Strattmann László, Salkaházi Sára, Meszlényi Zoltán, Sándor István, Brenner János, Bódi Mária Magdolna, akikhez reményünk szerint továbbiak is csatlakoznak majd.

142. Legyünk az egység, a kiengesztelődés, a béke és az irgalom tanúságtévői. Csak így járulhatunk hozzá a társadalom mélyebb és tartósabb megújulásához. Csak azt tudjuk megosztani másokkal, amit mi magunk is megélünk. Csak az Istenben bízó hívek közösségei lehetnek a biztonság, a békesség, a családi szeretet szigetei. Ezek az Isten szeretetében élő közösségek válhatnak motorjaivá a tettere kész fiatalok munkálkodásának, adhatnak erőt a kitartáshoz, jelenthetnek vigasztalást az elhagyatottságban. A vak káosszal szemben az imádság, a csend és az Istenre figyelő belső béke ad valódi védelmet.

ZÁRSZÓ

143. Izajás próféta szavai arra hívnak mindannyiunkat, hogy lépjünk rá a szeretet, a hit és a remény útjára. A társadalmi élet különböző területein, a család, a gazdaság, a közélet, az oktatás, a teremtésvédelem, a fiatalok és a spiritualitás kérdéskörében igyekeztünk egy-egy rövid helyzetképet felvázolni és megoldási utakat javasolni az Evangélium fényében.

144. Egyházunk és minden plébániánk, parókiánk váljon a közösségek közösségévé! Induljunk el újra a Krisztussal való élő kapcsolat, az imádság útján! Nyújtsunk segítő kezet a szegény, a szenvedő, a beteg, az idős, a gyenge embernek! Halljuk meg a fiatalok hangját, és segítsük őket, hogy kortársaik apostolaivá váljanak! *Erősítsük a közéletben is az egymás iránti tisztelet és a párbeszéd kultúráját!* Becsüljük meg hazánk történelmi örökségét, kulturális értékeit és közösségi hagyományait, és felelősen adjuk tovább azokat a következő nemzedékeknek! Építsünk olyan társadalmat, amely *védi az emberi méltóságot, támogatja a családokat, szolgálja a közjót és erősíti az élet kultúráját*, legyünk a remény emberei!

145. Nem csupán korunk kihívásaira szerettünk volna rámutatni, hanem mindenekelőtt bátorítani szeretnénk keresztény testvéreinket, hogy a jelen világában is fedezzék fel hitük szépségét, felelősségét és örömét. Hálával tekintünk mindazokra a családokra, közösségekre, fiatalokra és idősekre, akik sokszor csendben, a mindennapokban tesznek tanúságot az Evangéliumról, és ezáltal már ma is építik Isten országát közöttünk. Isten ma is jelen van népünk életében, és bennünket is arra hív, hogy együtt, egymást hordozva és egymást gazdagítva legyünk a remény, az irgalom és a szeretet tanúi.

146. Merítsünk inspirációt ennek a körlevélnek egyik-másik mondatából, beszélgetssünk ezekről a témákról baráti körben és egyházi közösségeinkben! Tegyük meg azt, ami rajtunk áll, amire képesek vagyunk a teremtett világért, az egész emberiség jövőjéért! Legyünk egy igazságosabb és testvériesebb világ építői!

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

CL	II. János Pál pápa <i>Christifideles laici</i> kezdetű szinódus utáni apostoli buzdítása a világi hívőknek az Egyházban és a világban betöltött hivatásáról és küldetéséről, 1988. december 30.
CV	Ferenc pápa <i>Christus vivit</i> kezdetű szinódus utáni apostoli buzdítása a fiatalokhoz és Isten egész népéhez, 2019. március 25.
DI	Hittani Dikasztérium, <i>Dignitas infinita</i> kezdetű nyilatkozat az emberi méltóságról, 2024. április 2.
EG	Ferenc pápa <i>Evangelii gaudium</i> kezdetű apostoli buzdítása az Evangélium hirdetéséről a mai világban, 2013. november 24.
FEMM Health	<i>Fertility Education & Medical Management</i> egészségnevelési és egészségügyi program
GE	II. Vatikáni Zsinat, <i>Gravissimum educationis</i> kezdetű deklaráció a keresztény nevelésről, 1965. október 28.
GS	II. Vatikáni Zsinat, <i>Gaudium et spes</i> kezdetű lelkipásztori konstitúció az Egyházzal a mai világban, 1965. december 7.
IVF	In vitro fertilizáció
LD	Ferenc pápa <i>Laudate Deum</i> kezdetű apostoli buzdítása a klímaválságról, 2023. október 4.
LE	II. János Pál pápa <i>Laborem exercens</i> kezdetű enciklikája az emberi munkáról a <i>Rerum novarum</i> enciklika kiadásának kilencvenedik évfordulója alkalmából, 1981. szeptember 14.
LG	II. Vatikáni Zsinat, <i>Lumen gentium</i> kezdetű dogmatikus konstitúció az Egyházzal, 1964. november 21.
LS	Ferenc pápa <i>Laudato si'</i> kezdetű enciklikája a közös otthon gondozásáról, 2015. május 24.
MH	XIV. Leó pápa <i>Magnifica humanitas</i> kezdetű enciklikája az emberi személy védelméről a mesterséges intelligencia korában, 2026. május 15.
MKPK	Magyar Katolikus Püspöki Konferencia
NaPro	<i>Natural Procreative Technology</i> (természetes prokreációs technológia)
RRM	<i>Restorative Reproductive Medicine</i> (reproduktív helyreállító orvoslás)
SS	XVI. Benedek pápa <i>Spe salvi</i> kezdetű enciklikája a keresztény reményről, 2007. november 30.

FORRÁSJEGYZÉK

Az idézett egyházi dokumentumok és tanítóhivatali megnyilatkozások forrásait a szövegtörzsben tüntetjük fel. A Körlevélben szereplő valamennyi statisztikai adat forrása a KSH.

-
- ¹ Vö. <https://katolikus.hu/dokumentumtar/igazsagosabb-es-testveriesebb-vilagot>; lásd még: *Igazságosabb és testvériesebb világ! Tíz év távlatából* (a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskolán tartott ünnepi megemlékezés és tudományos ülés szak előadásai, 2006. május 18–19.), Vigilia Kiadó, Budapest, 2008.
- ² Vö. Világiak, Család és Élet Dikasztériuma, *Katekumenális felkészítés a házasságra. Lelkipásztori iránymutatások a részegyházak számára* [olasz eredeti: *Itinerari catecumenali per la vita matrimoniale. Orientamenti pastorali per le Chiese particolari*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano, 2022.]
- ³ A szakirodalmi és ágazati adatok nagyságrendileg egybehangzó képet mutatnak. 1) „Az infertilitás prevalenciája széles skálán mozog: a reprodukzív életkorban lévő párok 15–17 százaléka küzd nem kívánt gyermektelenséggel, a betegkör száma pedig emelkedő tendenciát mutat Európa-szerte. Magyarországon nagyságrendileg 200 ezer meddő párt tart számon az ágazati regiszter.” vö. Pónusz-Kovács Dalma – Molnárné Csákvári Timea – Pónusz Róbert – Kovács Bettina – Sántics-Kajos Luca – Elmer Diána – Bódis József – Várnagy Ákos – Vesztergom Dóra – Boncz Imre, *A közfinanszírozott in vitro fertilizációs eljárások igénybevételi mutatói Magyarországon 2010 és 2023 között*, Orvosi Hetilap, 166. évfolyam, 29. szám (2025), 1140. o. in <https://real.mtak.hu/221363/1/650-article-p1139.pdf> (2026. 09. 22.); vö. Országos Kórházi Főigazgatóság, Humánreprodukciós Igazgatóság, *Jelentés a hazai asszisztált reprodukciós centrumok 2024. évi beavatkozásairól és eredményességéről (kitekintéssel a 2017–2023 közötti időszakra)*, Budapest 2026, 4. o. in https://vagyottgyermekekert.hu/documents/d/hri/a-hazai-asszisztalt-reprodukciós-centrumok-eredményessége_20260205 (2026. 09. 22.); vö. EMMI egészségügyi szakmai irányelv (EÜK 2021/4.) *az infertilitás és subfertilitás kivizsgálásáról és az asszisztált reprodukciós kezelésekről*, V. Bevezetés, in <https://jogkodex.hu/doc/5784087> (2026. 09. 22.)
- ⁴ Vö. <https://cikluskovetes.hu/> A honlap a Magyarországon elérhető cikluskövetési módszereket és azok gyakorlati alkalmazását mutatja be.
- ⁵ Vö. Whittaker, Naomi, *What Is NeoFertility? How It Works and Success Rates* in <https://rrmacademy.org/neofertility/> (2026. 09. 08.)
- ⁶ Vö. KSH, STADAT-tábla, *A népesség, népmozgalom főbb mutatói (22.1.1.1.)* in https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0001.html (2026. 09. 22.)
- ⁷ Vö. KSH, STADAT-tábla, *Az ezer megfelelő korúra jutó halálozás nem és korcsoport szerint, a meghaltak átlagos kora (22.1.1.11.)* in https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0011.html (2026. 09. 22.)

- ⁸ Vö. Eurostat, *Persons reporting a chronic disease, by disease, sex, age and educational attainment level* in https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/hlth_ehis_cd1e__custom_22734451/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=c0c3708e-8beb-4c82-ba39-c0ca45d56224&c=1788961332000 (2026. 09. 09.)
- ⁹ Vö. Katolikus Pedagógiai Intézet, *Gyermekvédelmi szervezetfejlesztő projekt a katolikus köznevelési és szakképzési rendszerben. Szakmai összefoglaló a projektben résztvevők számára*, Budapest 2023 in https://www.katped.hu/files/attachments/gyermekvedelmi_szakmai_osszefoglalo_kapi_2023.pdf (2026. 09. 22.); vö. Az MKPK közleménye, *Együttműködés a gyermekek védelmében*, 2022. szeptember 9. in <https://katolikus.hu/cikk/egyuttmukodes-a-gyermekek-vedelmeben> (2026. 09. 22.)
- ¹⁰ Vö. Az MKPK gyermekvédelmi közleménye, 2024. december 4. in <https://katolikus.hu/cikk/a-magyar-katolikus-puspoki-konferencia-kozlemenye-33901892> (2026.09.22.); Az MKPK gyermekvédelmi közleménye, 2021. június 2. in <https://katolikus.hu/cikk/az-mkpk-kozlemenye-94508723> (2026. 09. 22.); „Bocsánatot kérünk” – Az MKPK gyermekvédelmi közleménye, 2019. szeptember 4. in <https://www.magyarurir.hu/hirek/-bocsanatot-kerunk-magyar-katolikus-puspoki-konferencia-gyermekvedelmi-kozlemenye> (2026. 09. 22.); Az MKPK gyermekvédelmi közleménye, 2019. március 25. in <https://katolikus.hu/cikk/az-mkpk-kozlemenye-54052949> (2026. 09. 22.)
- ¹¹ Vö. KSH, STADAT-tábla, *A bruttó hazai termék (GDP) végső felhasználásának volumen-indexei (21.1.1.9.)* in https://www.ksh.hu/stadat_files/gdp/hu/gdp0009.html (2026. 09. 22.)
- ¹² Vö. KSH, STADAT-tábla, *Reáljövedelem – reálbéridex (21.1.1.35.)* in https://www.ksh.hu/stadat_files/gdp/hu/gdp0035.html (2026. 09. 22.)
- ¹³ Vö. KSH, STADAT-tábla, *A 15–74 éves népesség gazdasági aktivitása, nemenként (20.1.1.2.)*, in https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0002.html (2026. 09. 22.)
- ¹⁴ Vö. KSH, STADAT-tábla, *A 15–74 éves népesség gazdasági aktivitása, vármegye és régió szerint (20.1.2.1.)* in https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0076.html (2026. 09. 22.)
- ¹⁵ Vö. KSH, STADAT-tábla, *Súlyos anyagi és szociális deprivációban élők aránya régió és a településtípus szerint (EU2030 cél) [%] (5.1.2.3.)* in https://www.ksh.hu/stadat_files/ele/hu/ele0039.html (2026. 09. 22.)
- ¹⁶ Vö. KSH, STADAT-tábla, *Súlyos anyagi és szociális deprivációban élők aránya nem, korcsoport, jövedelmi ötöd és háztartástípus szerint (EU2030 cél) [%] (5.1.1.5.)* in https://www.ksh.hu/stadat_files/ele/hu/ele0035.html (2026. 09. 22.)
- ¹⁷ Vö. KSH STADAT-tábla, *Magyar állampolgárok vándorlásának összefoglaló adatai (22.1.1.30.)* in https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0030.html (2026. 09. 22.)
- ¹⁸ Vö. KSH STADAT-tábla, *Relatív jövedelmi szegénységi arány nem, korcsoport, iskolai végzettség, gazdasági aktivitás, háztartástípus és lakáshasználat jogcíme szerint [%] (5.1.1.4.)* in https://www.ksh.hu/stadat_files/ele/hu/ele0004.html (2026. 09. 22.)
- ¹⁹ Vö. KSH, Magyarország 2025, *A saját jогon járó nyugdíjban és ellátásban részesülők száma nemek és az ellátás összege szerint, 2026. január [ezer fő] (6.8.)* in <https://www.ksh.hu/evkonyvek/2025/magyarország-2025/html/tablak.html> (2026. 09. 22.)
- ²⁰ Vö. Mihók Barbara, Fekete Márta, Frankó Luca, Martos Tamás, Pataki György, Sallay Viola, Báldi András, *Természet és lelki egészség*, ELKH Ökológiai Kutatóközpont, Vácrátót

– Budapest, 10. o. in https://ecolres.hun-ren.hu/wp-content/uploads/2022/05/2021_MI-HOK_es_mtsai_2021_Termeszeti_es_lelki_egeszseg.pdf (2026.09.09.); Vö. OECD/European Union (2018), *Health at a Glance: Europe 2018. State of Health in the EU Cycle*, OECD Publishing, Párizs in https://doi.org/10.1787/health_glance_eur-2018-en (2026. 09. 09.)

²¹ „La qualità di una società, vorrei dire di una civiltà, si giudica anche da come gli anziani sono trattati.” XVI. Benedek pápának a római Gianicolo dombon lévő „Viva gli anziani” (Éljenek az idősek) idősek otthonában tett látogatása során mondott beszéde (2012. november 12.) <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2012/11/12/0651/01492.html> (2026. 09. 09.)

²² Vö. Asztalos György, *Szegregációs büntetés?* in https://www.tani-tani.info/szegregacios_buntetes (2026. 09. 09.)

²³ Vö. 18/2013. (III. 28.) OGY határozat a Nemzeti Fenntartható Fejlődés Keretstratégiáról in <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a13h0018.OGY> (2026.09.08.); vö. Központi Statisztikai Hivatal, *Fenntartható fejlődési célok Magyarországon* in <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/fenntartfejl/fenntartfejl25.pdf> (2026. 09. 08.)

²⁴ Vö. Országos Vízügyi Főigazgatóság, Vízügyi Honlap, *Magyarország talajvízszint térképe* in <https://www.vizugy.hu/index.php?mapModule=OpTalajviz&mapData=TalajvizTajekoztatok#mapModule> (2026.09.22.); vö. Világgazdaság, *Ez elkeserítő: térképre tették, mennyi víz maradt Magyarország alatt, pontosan látszik az összes település tartaléka – most bárki megnézheti, mekkora a csökkenés* in <https://www.vg.hu/vilaggazdasag-magyar-gazdasag/2026/08/viz-vizkeszlet-terkep-magyarorszag-telepules> (2026. 09. 22.)

TARTALOM

BEVEZETÉS	5
I. CSODÁLATOS EMBERSÉGÜNK	9
II. A CSALÁD: A SZERETET TŰZHELYE ÉS AZ ÉLET BÖLCSŐJE ..	11
III. EGY IGAZSÁGOSABB ÉS EMBERSÉGESEBB GAZDASÁGÉRT ..	23
IV. OKTATÁS, NEVELÉS, KULTÚRA	29
V. SZERETET ÉS IGAZSÁG A KÖZÉLETBEN	35
VI. TEREMTÉSVÉDELEM	41
VII. A FIATALOK HELYZETE ÉS KÖZÖSSÉGEINK MEGÚJULÁSA ..	47
VIII. A TÁRSADALOM SPIRITUÁLIS MEGÚJULÁSA	57
ZÁRSZÓ	61
RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE	63
FORRÁSJEGYZÉK	64

ISBN 978-963-546-083-0

Felelős kiadó: Kuzmányi István
Olvasószerkesztő: Székács István
Tördelés: Fábián Attila
Korrektor: Kállay Sarolta

Nyomdai munkák: Innovariant Nyomdaipari Kft.
Felelős vezető: Drágán György